מגנזי המלך

פרשת פינחס תשפ"ב לפ"ק
| גליון נ"ה |

עובדות מוכיחין, שסיפר רבינו בנועם שיחין, בסעודתא דחקל תפיחין

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על

מרן הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע

יומא דהילולא קדישא כ"ה תמוז

דער ייטב לב פרשת אמור, ברענגט ער צו פונעם רמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ג פ' כ"ג), דער רמ"ע מפאנו זאגט אז אליהו הנביא אין הימל איז מקריב קרבנות, יעדן טאג איז ער מקריב קרבנות, אזוי שטייט אין רמ"ע מפאנו,[1] דערציילט דער ייטב לב, אז דער ישמח משה האט געדאוועט שמונה עשרה, ביי די ענדע פון שמונה עשרה האט ער מתפלל געווען אז ער וויל עס זעהן, האט מען אים געוויזן, האט ער געזעהן ווי אין הימל ווי אליהו הנביא איז מקריב די קרבנות,[2] מיט ד' בגדים, נישט ווי א כהן גדול, נאר ווי א כהן הדיוט, מיט ד' בגדים פון א כהן הדיוט, איז ער מקריב קרבנות.[3]

דער ישמח משה האט אמאל געזאגט פארן ייטב לב, קום איך וועל דיך אויסלערנען ווי אזוי מ'קען מעביר זיין א גוי, ערלעדיגן א גוי, אזוי כמשחל בניתא מחלבא (לשון הגמרא במס' ברכות ח.), אזוי ווי מ'נעמט ארויס א האר פון מילעך, אזוי איינס צוויי, און דער ייטב לב איז נאך געווען יונג, ער האט מורא געהאט, און ער האט געזאגט, זיידע, כ'בין נאך צי יונג צו דעם. שפעטער האט זיך געמאכט אין סיגוט, אין די שפעטער'דיגע יארן ווען ער איז שוין געווען רב אין סיגוט, האט ער געהאט צוטוהן מיט א גוי, האט ער דעמאלטס געזאגט, ס'וואלט מיר יעצט צוניץ געקומען, דער זיידע האט מיך דעמאלט'ס געוואלט אויסלערנען, יעצט וואלט מיר עס ווען צוניץ געקומען.

◆

דער ייטב לב האט געהאט צו טוהן אין סיגוט, אינדערהיים האט עס געהייסן א בירגער מייסטער, דאהי הייסט עס א מעיאר, מיט'ן מעיאר פון שטאט, כ'מיין ס'איז געווען וועגן די עירוב, ער האט געוואלט מאכן א עירוב און שטאט, און דער בירגער מייסטער האט נישט געלאזט, דער בירגער מייסטער איז געווען א פריין און אז ער האט נישט געלאזט האט מען נישט געקענט מאכן, ער האט געהאט דארטן א צרה, האט ער געשיקט א שליח קיין צאנז צום דברי חיים, דער דברי חיים האט אויסגעהערט דעם שליח, און ער האט זיך אזוי פארטראכט, און ער האט געזאגט, ער האט טאקע א שטארקן שר, אבער מ'וועט זיך אן עצה געבן מיט אים, 'מ'וועט אים נאך ארויס טראגן מיט מוזיק', עפעס אזוי האט ער געזאגט אזא לשון, 'מ'וועט אים נאך ארויס טראגן מיט מוזיק'.

אינדערהיים איז געווען אזוי 'א אפיס' האט געהייסן 'א קאנצעליי', - ס'איז גוט צו וויסן ווי אזוי מ'האט עס געופן, א קאנצעליי האט געהייסן א אפיס, - ער איז געזינט אין זיין קאנצעליי, אין זיין אפיס, איינעם מעיאר'ס אפיס, און ער האט באקומען א נעריון בראך דארט אין אפיס, און ער האט אנגעהויבן צו טאנצן און שפרינגען אזוי ווי א חסר דעה, אזוי אויף די גרויסע טענער, אזוי אז מ'איז געקומען מ'האט אים געמוזט בינדן די הענט, און מ'האט אים ארויס געפירט אזוי, און ער האט

---

1 וז"ל הרמ"ע שם: אמרו על אליהו שהוא מקריב תמידין בבית המקדש, ואף על פי שהוא שמם, שהרי בקדושתו עומד, ואתיא כי הא דתנינן בסוף עדיות (פ"ח מ"ז) מקריבין אף על פי שאין בית, ואפשר שנגזזו לו קופות מתרומת הלשכה כדי שיהיו באים משל ציבור, ואינו רחוק להאמין שיהיו אבות העולם עומדים על גביו למעמד, והימן ואסף וידותון משוררים, ומעורות הקדשים דכתיב בהו (ויקרא ז, ח) לו יהיה, אמרו שהוא עושה מגילות מגילות וכותב זכיותיהם של כל אחד מישראל, עכ"ד.

2 וז"ל בייטב לב שם: מקובלני ממוזלה"ה בעל המחבר ספר ישמח משה ותשובות השיב משה, כי פעם אחת אחר שסיים תפילת שמונה עשרה עלה בלבו להתפלל לראות הדבר הזה, ועם לבבו אמר אולי קיימא לי שעתה ואזכה לראותו, ותיכף התפלל על זה, ומילא ה' שאלתו וראה עין בעין את אליהו מלובש בבגדי כהונה עומד ומקריב התמיד כסדרו, ודבריו הללו נודעו לרבים, עכל"ק.

ועי' מש"כ מרן רבינו ז"ל בדברי יואל (הושענא רבה, עמ' תקמ"א) לפרש מאמרינו "הושענא למען והוא לך כסגן בארא לי אש", שמדייק הלשון "והוא" לך שהוא לשון הוה, ומבאר לפי הנ"ל שאהרן הכהן עודנו עובד את הבו"ת במעשה הקרבנות, כי אליהו שהוא מגזע אהרן הכהן עומד ומקריב בכל יום תמידין וכו', עיי"ש באריכות.

3 כ"כ בקונטרס תהלה למשה (הנדפס בריש ספר ישמח משה על נ"ך) ששמע מחמיו ה"ה מרן הייטב לב ז"ל ששאל ממורו זקינו הישמח משה אם היה אליהו מלובש בשעת הקרבה בשמונה בגדים ככהן גדול, או בארבע בגדים ככהן הדיוט, והשיב לו שהי' מלובש רק בארבע.

ועי' בברך משה על המועדים (ימים נוראים, עמ' קס"ג) מ"ש לבאר בטעמא דמילתא, וז"ל: ולכאורה הדבר מפליא מדוע אמנם אין אליהו מלובש בשעת העבודה בשמונה בגדים ככהן גדול, ובפרט לפי מה שקבעו חז"ל (בבא מציעא קיד:) פינחס זה אליהו, והוא כהן גדול בן כהן גדול בן בנו של כהן גדול, ולו נאה ולו יאה להתעטר בשמונה בגדי קודש לכבוד ולתפארת, וי"ל כי אליהו הנביא אינו לובש שמונה בגדים בכוונה תחילה, כדי לעורר רחמים בשמים ממעל שחרבה עירינו ושמם בית מקדשינו וגלה יקרינו וניטל כבוד מבית חיינו, ואף על פי שגם עתה הוא עומד ומקריב תמידין כסדרן, מכל מקום אין זה העבודה הרצויה אשה לה', כי בני ישראל גלו מעל שולחן אביהם בצרה ובשביה, ועל כן אין אליהו לובש בגדי כהן גדול שהם בגדי כבוד ותפארת, כדי לעשות זכר לחורבן וגלות ישראל, ורבינו מבאר שם דברי הפייט (בערב יוהכ"פ) ראה אין מכפר בעדי ואין סודר לי סדר, עיי"ש באריכות. [ועי' במהר"ם ט"ב (עיוכ"פ תשמ"ב) מה שאמר רבינו לפרש באופן אחר, עיי"ש].

כל הזכויות שמורות ©

געמאכט קולות וברקים, ער האט געשריגן משונה׳דיג, און די גאנצע שטאט איז זיך צוזאם געלאפן, ס׳איז געווען א גרויס געשעהניש, מ׳האט אים ארויס געפירט אזוי פון אפיס, אזוי געבינדענערהייט, און אלע קינדער זענען זיך צוזאם געקומען און מ׳האט געקלאטשט, בקיצור ס׳איז געווען ישמחו..., אזוי איז געווען, מ׳האט אים ארויס געפירט מיט מוזיק אזוי, דער נאסאדער רב ז״ל האט געזאגט אז ער איז אויך געווען פון די קינדער, ער איז אויך געווען פון די וואס האבן נאכגעטאנצט, ער איז דערבייי געווען.[4]

דער ייטב לב האט געוואלט מאכן א עירוב אין סיגוט, און אזוי ווי מ׳האמיר געשמועסט ער האט געהאט שווערigקייטן, דעמאלטס איז ר׳ משה ארי׳ געווען דארט (הרבני החסיד רבי משה ארי׳ פריינד ז״ל ראה״ק דק״ק סיגוט יצ״ו) ער האט אים צוגעזאגט עולם הבא אויב ער ערלעדיגט א עירוב, ער האט אים געזאגט אויב ער איז מסדר אן עירוב זאגט ער אים צי עולם הבא.

◆

רבי אלעזר ניסן האט מען אויפגענומען אלס רב קיין סיגוט, אין יאר תקצ״ד, און דעמאלטס איז דער ישמח משה געקומען צופארן פון אוהעל קיין סיגוט, ער איז געווען אין סיגוט, און דעמאלטס האט ער געזאגט א דרשה אין די שוהל אין סיגוט, אזוי אז ס׳איז נאך געווען דארט א שטענדער וואו דער ישמח משה האט געזאגט א דרשה אין די שוהל אין סיגוט,

תקצ״ד איז שוין געווען לעת זקנותו (שנולד בשנת תקי״ט לפ״ק), ער איז געפארן פון אוהל קיין סיגוט, און ער איז געפארן מיט א פערד און וועגלע אזוי ווי מ׳איז געפארן בימים ההם, איז ער אדורך געפארן אסאך שטעט ביז ער איז אנגעקומען, וועז ער איז אנגעקומען קיין סיגוט האבן אפגעווארט א גרויסער עולם, און ער איז אנגעקומען און ער האט געזעהן דעם גרויסן ציבור וואס ס׳וואלט אים אפ, האט ער זיך צוואויינט, און רבי אלעזר ניסן האט געזעהן ווי ער האט זיך צוואויינט, האט ער אים געפרעגט וואס ער וויינט, האט ער געזאגט אז ער זעהט מ׳גיט אים כבוד, ער וויסט אז ער איז נישט ווערד דעם כבוד, און ער האט אים דעמאלטס געזאגט ׳אוי לו למי שהעולם מטעין בו׳ (לשון המדרש מרגניתא דרבי מאיר), אזוי האט ער געזאגט, במילא האט ער געווויינט.

האט אים רבי אלעזר ניסן געזאגט, אז מ׳מיינט נישט דיין פערזענליכן כבוד, מ׳מיינט כבוד התורה, מ׳וויסט אז דו האסט אזויפיל תורה געלערנט, איז די כבוד וואס מ׳גיט דאס איז כבוד התורה, האט ער געזאגט פארן ישמח משה ס׳שטייט נישט ׳אוי לו למי שהעולם ״טוען״ בו׳, ס׳שטייט ׳אוי לו למי שהעולם ״מטעין״ בו׳, זאגט ער, וואס איז ער שולדיג אז מענטשן זענען זיך טועה, וואס איז ׳אוי לו׳ אז מענטשן זענען זיך טועה, נאר אז ס׳איז ׳מטעין בו׳ אז מ׳נארט אים איין אז ער מיינט אז ער איז ווערד צו אזא כבוד, דעמאלטס איז ׳אוי לו׳, אבער אז ער וויסט אז ער איז נישט ראוי צו אזא כבוד, דעמאלטס איז נישט ׳אוי לו׳ אזוי האט ער אים געזאגט. האט דער ישמח משה אים געענטפערט ׳נחמתני!׳, און ער האט געזאגט, אמת, אז מ׳מיינט כבוד התורה מ׳מיינט נישט כבוד פאר זיך, דעמאלטס אז מ׳זעהט אז מ׳גיט כבוד פאר א צווייטן תלמיד חכם, און מ׳האט פונקט אזוי הנאה ווען מ׳זעהט מ׳גיט כבוד פאר א צווייטן תלמיד חכם ווי מ׳גיט פאר אים, דעמאלטס מעג מען נעמען כבוד, ווייל אויב ס׳איז כבוד התורה, יענער תלמיד חכם לערנט דאך די זעלבע תורה, ס׳איז דאך נישט קיין אנדערע תורה, איז וואס איז א חילוק צי מ׳גיט פאר יענעם כבוד צי מ׳גיט פאר דיר דעם כבוד, ס׳טאר נישט זיין קיין חילוק, אויב ס׳איז דא א חילוק צי מ׳גיט אים די כבוד צי מ׳גיט פאר א צווייטן, דעמאלטס איז עס נישט כבוד התורה, דעמאלטס איז עס שוין אנדערש, אזוי האט ער דעמאלט׳ס גיזאגט.[5]

פאר וועז דער ישמח משה איז אנגעקומען קיין אוהעל, איז געווען א רב רבי שמעי׳ האט ער געהייסן, ער איז געווען רב אין שטאט, עפעס מ׳האט נישט נוהג כבוד געווען אין דעם רב, וואס ס׳איז געווען גענוי וויס איך נישט, אבער ס׳איז עפעס געווען, און ער האט געהאט א שווער הארץ אויף די תושבי העיר, און ער איז אוועק פון דעם עולם מיט א שווער הארץ, און וועז ער איז שוין געווען אויפן עולם האמת האט זיך אנגעזעהן אזוי אביסל דער מידת הדין, בקיצור ס׳איז געווען פראבלעמען, דער מיט דעם, דער מיט עפעס אנדערש, בקיצור יעדער האט באקומען פראבלעמען, אינצווישן האט מען אויפגענומען דעם ישמח משה פאר רב, וועז ער איז געקומען און איז געווארן דארט רב, האט אים איינער פארציילט אז ס׳איז דא אזא מעשה, ס׳איז דא אן הקפדה פונעם פריער׳דיגן רב, און ס׳איז דא פארשידענע עגמת נפש ביי דעם און ביי יענעם, און מ׳זאגט אז ס׳קומט פון זיין הקפדה, האט ער געהייסן מ׳זאל ארויס גיין אויפן קבר פונעם רב, און מ׳זאל זאגן אז יעצט איז ער שוין רב, און ׳אין מלכות אחת נוגעת בחברתה כמלא נימא׳, האט ער נישט קיין רעכט צו טוהן גארנישט אין שטאט אן זיין רשות, און אזוי האט זיך עס אויפגעהערט.

ער ליגט אין אוהעל, ער ליגט נישט וויט, דארט אין אוהעל איז דא א מציבה פון אים פון רבי שמעי׳.[6]

---

4 בהודעמנות אחרת סיפר רבינו שליט״א באריכות ענין זה: ״דער ייטב לב האט געארבעט צו מאכן א עירוב אין סיגוט, און האט וועגן דעם ממש צוגעזאגט עולם הבא פאר וועם ס׳ערלעדיגט דעם עירוב, מ׳האט געטראגן דעם טשאלאנט צו א בעקער, סידורים און חומשים, אז מ׳האט געוואלט דאוונען האט מען געמוזט טראגן, האט מען געזוכט קולות. אינדערהיים האט מען מקיל געווען, מ׳האט נישט געהאט קיין ברירה, מ׳האט געטראגן א סידור אין בית המדרש, ווייל ס׳איז נישט געווען קיין סידורים, ס׳איז נישט געווען ווי היינט, מ׳האט מיקל געווען אז ס׳איז נישטא קיין רשות הרבים דאוריתא (עי׳ סי׳ שמ״ה סעיף ז׳ ד״א דבומן הזה אין רשות הרבים), און מ׳האט מיקל געווען דורך קליינע קינדער״.

5 עי׳ בייטב לב (פרשת שמות) שמביא ד״ת זה ששמעו מק״ז מרן הישמח משה בעת בואו למחוז סיגוט ויצאו לקראתו לקבל פניו בכבוד גדול, ענה ואמר ברשפי אש, כתיב (תהלים טז, ח) שויתי ה׳ לנגדי תמיד וגו׳ לכן שמח לבי ויגל כבודי וגו׳, ענינו כי הרמב״ם פירש בפסוק (תהלים ל, יג) למען יזמרך כבוד, שאם נותנין כבוד לשמו ית׳ אזי הכבוד מזמר ומשבח על שהגיע להקב״ה, לא כן כשנותנין כבוד לבשר ודם צריך להבין שלא בשביל עצמו הוא זה, כי אם בשביל שיש בו תורה וצדקות, וכל זה מתת אלהים כדכתיב (משלי ב, ו) כי ה׳ יתן חכמה, ואמרו חז״ל (קידושין ל:) אלמלא הקבה עוזרו אינו יכול לו, ולכן צריך שיעלה את הכבוד להקב״ה ויאמר שהכבוד אינו שלו אלא של הקב״ה, ואז יגל הכבוד ויזמר.

והמופת על זה להבין אשר עם לבבו, אם חולקין כבוד לזולתו יותר ממנו בשביל שהוא חכם וצדיק, לא ידע בעיניו ולא יקנא בו, אלא יהא חביב בעיניו כבוד חבירו כשלו, וישמח בלבבו על שכבוד שמים מתרבה מה לו הוא או על ידי אחר, אבל אם לוקח הכבוד לעצמו להנות בו אז אם מכבדין את זולתו יותר ממנו ירע בעיניו ויקנא בו, וכבר אמרו (שבת קנב:) כל המתקנא עצמותיו מרקיבין, וזהו שאמר דוד מלך ישראל שחלקו לו כבוד, שויתי ה׳ לנגדי תמיד לדעת שהכל מידו והכל שלו, ולכן שמח לבי ויג״ל כבוד״י מפני שאינו לעצמי אלא של ה׳, ואם כן אף בשרי ישכון לבטח ולא ירקב כי אין בי קנאה על זולתי, כי העיקר מה שכבוד שמים מתרבה בעולם, עכ״ד.

ובפרשת קרח ג״כ מביא הייטב לב ענין זה, וכותב שם בזה״ל: וקיבלתי ממוזלה״ה שהמופת על זה [אם מחזיר הכבוד להקב״ה] אם הוא בבחינה זו, אז לא יקנה בזולתו וכו׳, ובזה שמעתי מפי קדשו של מוזלה״ה בעת שחלקו לו כבוד גדול, עמד ואמר בפני העדה שזה שאמר דוד לכן שמח לבי ויגל כבוד וכו׳.

6 אצל האוהל הקדוש באוהעל ספונים גם שאר הרבנים אשר שימשו בכתר הרבנות בק״ק אוהעל, וביניהם גם הגאון רבי שמעיה ווייל זלל״ה, שהיה האב״ד בעיר לפני מרן הישמח משה, עי׳ בס׳ אלה מסעי מה סיפר מרן רביה״ק בעל ברך משה זי״ע שכאשר הגיע מרן הישמח משה לאוהעל, פרצה מגיפה בעיר רח״ל, וסיבת הדבר היה כי האב״ד הקודם רבי שמעיה ז״ל היה לו בעירו הרבה מתנגדים שהציקוהו, ולפני פטירתו הזהירם שכולם לא ינקו מעונש, ולאחר פטירתו התחילו כולם לקבל את עונשם, ויתן מרן הישמח משה את מקלו בידי המשמש, וציוהו לילך על קברו של רבי שמעיה, לאמר לו כי לעת כזאת הרי הוא המרא דאתרא בעיר ואין מלכות נוגעת בחברתה, והרי הוא גוזר שתשתקע המגיפה,

כל הזכויות שמורות ©

◆

דער ישמח משה מיטן קאלוב׳ער רב (הגה"ק רבי יצחק אייזיק טויב ז"ל) **זיי זענען געווען די צוויי רביס אין אונגארן, זיי האבן פארשפרייט חסידות אין אונגארן,[7] זיי האבן עס אריבער געברענגט אהין, דער קאלוב׳ער רב איז קודם געקומען, זיי זענען געווען אין נאנאש אויף שבת אינאיינעם, וועז מ׳האט געמאכט א חנוכת הבית אין נאנאש אויף די שוהל,[8] אין אונגארן אין אלע שוהלן האט מען געדאוועט אשכנז׳יש, וועז ס׳ווייסט זיי זענען די שוהלן אין אונגארן אלע געווען אשכנז׳יש, ס׳איז געווען חסידים אויך און זיי האבן געהאט בתי מדרשים ווי זיי האבן געדאוועט, אבער די שוהלן זיי זענען געווען אשכנז׳ישע שוהל׳ן, אויסער אין נאנאש דארט האט מען געדאוועט ספרד, ווייל אויף די חנוכת הבית פון דעם שוהל איז געקומען צופארן דער קאלוב׳ער רב מיטן ישמח משה, זיי האבן מחנך געווען די שוהל, דער קאלוב׳ער רב האט געדאוועט פאר׳ן עמוד, און דער ישמח משה האט געזאגט א דרשה,[9] דאס איז געווען ביי די חנוכת הבית פון דעם שוהל, במילא אז זיי האבן מחנך געווען די שוהל, האבן זיי עס מחנך געווען אויף נוסח ספרד, און ס׳איז אזוי פארבליבן, כאטשי׳ג עס האבן געדאוועט דארטן אשכנז׳ישע אידן, אין די נאנאשער שוהל, אבער מ׳האט געדאוועט דארט נוסח ספרד.**

ווען זיי זענען אנגעקומען ביי די טיהר אריין צו גיין אין שוהל, זיי זענען צוזאמען געקומען, האט דער קאלוב׳ער רב געזאגט פארן אוהעל׳ער רב, ער זאל קודם אריין גיין, האט דער ישמח משה געזאגט פארן קאלוב׳ער רב אז ער זאל קודם אריין גיין, אזוי האבן זיי זיך געשפארט ביי די טיהר, דער קאלוב׳ער רב האט געזאגט אוהעל׳ער רב גייט אריין, און ער האט געזאגט קאלוב׳ער רב גייט איהר קודם אריין. האט דער ישמח משה געזאגט, קאלוב׳ער רב, ממה נפשך זענט איר גרעסער פון מיר דארפט איר דאך קודם אריין גיין, בין איך גרעסער היס איך קודם אריין גיין, איז דער קאלוב׳ער רב אריין געגאנגען די ערשטע.

◆

דער ישמח משה איז געווען אמאל אין בערעזסאז אויף א ברית, די ברית איז געווען פרייטאג, און דער ישמח משה האט געהאט א מנהג נאך חצות איז ער שוין נישט געפארן, און ער איז געווען אין בערעזסאז אויף א ברית, פון בערעזסאז קיין אוהעל - היינט מיט א קאר איז עס נישט אזוי ווייט - אבער בימיו אז מ׳איז געפארן מיט א פערד און וועגעלע איז עס היפש ווייט, ס׳איז געווען פרייטאג און ער איז געווען אויפ׳ן ברית, זיי האבן פארשטאנען אז מ׳קען שוין נישט אנקומען אהיים אויף שבת, האבן זיי אים געבעטן אז ער זאל בלייבן אויף שבת אין בערעזסאז, האט ער געזאגט ניין, ער וויל נישט בלייבן, ער וויל זיין אינדערהיים אויף שבת, ס׳איז שוין געווען קרוב צו חצות, האט ער געהייסן איינשפאנען דעם וואגן, און ער איז ארויסגעפארן, אויף חצות איז מען געווען אין אוהעל.

דער ייטב לב האט געזאגט, ער האט געזעהן ׳דייטשן מיט רויטע הויזן שמייסן די פערד׳, עפעס אזא מימרא האט ער געזאגט.[10]

---

7 וכן הוה [ובימים ההם בעת שעשו חברי קהילתינו השתדלות להציל עכ"פ חלק מן הבית החיים, הציע רבינו ז"ל להעסקנים שישתדלו להציל גם את קברו של רבי שמעיה, כי מסיפור הלוזה הרי רואים שהיה אדם גדול].

ויש לציין שידידות עזה שררה בין הני שני מאורי ומשפיעי החסידות במדינת אונגארן, וכפי שכתב הישמח משה במכתבו למרן החתם סופר: ..ואח"כ בבואי לכאן מארץ פולין זה בערך כ"ה שנה, כתב לי הרב הצדיק מקאליב זצ"ל שגם אני אתן ידי לחזק הצדקה הלז, וכן עשיתי בעזה"י... עכ"ל.

ועיין בס׳ אלה מסעי שמרן רבינו בעל הברך משה זי"ע סיפר שראה פנקס הקהילות מהעיר ראצפערט, ובו היה כתוב שפע"א באו לשם הרה"ק הישמח משה והרה"ק מקאליב לייסד שם ביהמ"ד לחסידים ושהו אז בראצפערט.

ועיין בספר "עשר צחצחות" (מערכת ד אות י) ובספר "דברים ערבים" (לוח התיקון בראש הספר) שמסופר שהרה"ק בעל "ישמח משה" זי"ע אסר לסדר קידושין בהתונה בה ריקודי תערובת, אבל הרה"ק מקאליב זי"ע דרך אחרת היתה לו, הוא פקד כי מבלעדו אין לעשות חתונה, וכך נכח בכל חתונה, ובעת ריקודו הכניס רוח טהרה בלבן של ישראל, עד שעלה בידו לבטל את הפירצה.

ועיין בס׳ הנפלא אוצרות הישמח משה שיצא לאור לאחרונה המביא כמה וכמה מקורות על ידידותם המופלגת, עיי"ש ותמצא נחת.

8 עיין בס׳ נפלאים מעשיך (ח"ב) שסיפר הגה"צ מפאיע הי"ד שקיבל מאביו הגה"צ מבאגאד זצ"ל שבשנת תק"פ נסע הרה"ק הישמח משה זי"ע ביחד עם ידידו וריעו הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע לחינוך הבית הכנסת בעיר נאנאש [שהוא ליד העיר העברעזין]. ושני המאורות הגדולים נשארו לשבות שם על שב"ק, וערכו שולחנם בצוותא חדא. וכשאמר הישמח משה ברכת המוציא האריך מאוד באות ה"א של המוציא וכך היה מיחד את היחודים שלו וקשר כתרים לקונו [ואמר הה הה הה המוציא], וכשהגיע תורו של הרה"ק מקאליב למיבצע על ריפתא והיות שהיה כידוע בעל מנגן נפלא עשה איזה תנועה של ניגון וכך האריך בהה"א שלא היה ניכר כ"כ שהוא מכוין כוונות ויחודים, וכשמוע מרן הישמח משה את חכמתו להסתיר את כוונתיו נתקנא בו מש"ה.

9 עיין בס׳ דברים ערבים שהישמח משה המתין בעש"ק בביהמ"ד לבואו של הרה"ק מקאליב וכשהגיע כיבדו לעבור לפני התיבה, וכשפתח הודו לה׳ וכו׳ בנעימות והתלהבות כדרכו ׳האבן זיך די הענג לייכטער געשאקעלט׳ כעצי היער מפני הרוח, ע"ש.

ועי׳ בס׳ נפלאים מעשיך (שם) דהישמח משה דרש שם בשב"ק [ובספה"ק ישמח משה נדפס הדרשה שאמר שם] ובתוך דבריו עורר את העם לתשובה ותיקון המעשים, וכל העם געו בבכי, והרה"ק מקאליב הבחין בזה ונענה ואמר: וואש [וואס] וויל ער פון זיי האבן!.

ובמוצש"ק נכנסו בני העיר לקבל ברכת קודש משני הצדיקים, והרה"ק מקאליב שאל לכל אחד: האשטו [האסטו] געווייטע היינט ביי די דרשה דעמאלטס געזעגן איך דיך, אויב נישט, געזעגן איך נישט.

ועיין עוד בס׳ אהלי צדיקים סיפורי קאליב שמביא באריכות סיפורים מאותו שב"ק, וכותב שבמוצש"ק נכנסה אשה אחת אצל הרה"ק מקאליב שיברך את בנה, אז שאל לה האם הוא היה בביהמ"ד בשעת הדרשה של הרב מאוהעל, וכשאמרה הן, אמר א"כ הרי הוא כבר נתברך, ועי"ש עוד.

אגב, עיי׳ בס׳ מפיהם ומפי כתבם (עמ׳ פ"ו) שהגה"ק המנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל סיפר שהישמח משה תירץ ענין אחד בהדרשה באופן אחד, ואח"כ אמר ויש לתרץ באופן אחר וכן אמר ארבע ביאורים ע"ז, וכשרצה לומר אופן חמישי נענה הרה"ק מקאליב ואמר: אופנים איז דא נאר פיר, אתה הראית לדעת!.

10 מרן רביה"ק זי"ע סיפר עובדא זו ונעתיק כאן כפי שמובא בס׳ נפלאים מעשיך (ח"ב מערכת רביה"ק זי"ע) כאשר שהה מרן רביה"ק ז"ל בעיירת שולץ-טעראס הלכו שם בימות החול לטבול במעיין שהיה שם, והיה קר מאוד ממש עד שכולנו כאחד הרגשנו שבאים לידי קפאון ח"ו, וגם הלכנו לטבול בהשווים-באזיין שהיה בתוך ההאטעל וביום ששי נסע רבינו למקוה שהיה בבית מלון בסענט-מאריין, והגה"צ מראחוב זצ"ל היה שם בהאויטא והרה"ח ר׳ משה פר ענקל ע"ה (שהיה הדרייווער) והרה"ח רבי יוסף אשכנזי המשב"ק וגם אני הקטן הייתי שם, ושם במדינת שווייץ כידוע אין היום גדול, וכשהגענו לסענט מאריין היה כבר אחר הצהרים ורבינו נכנס שם לתוך ההאטעל וגזז צפורניו לכבוד שב"ק במתינות, ורבינו עוד לקח פתקאות שם והראחובער רב היה מאוד טרוד כי כבר היה מאוד מאוחר ודאג שנגיע עוד קודם שבת להאכסניא בשולץ, ונגש לרבי יוסף המשב"ק ע"ה והביע לפניו דאגתו מקוצר הפנאי כי עוד מעט וכבר פנה יום, וכשכבר יצאנו לדרך אמר הראחובער רב לרבינו שכבר מאוד מאוחר וחושש מאוד שנגיע לשולץ עוד לפני השבת, ורבינו לא הגיב מאומה רק התחיל לספר כדלהלן:

פעם אחת ראו אצל ק"ז הישמח משה זי"ע קפיצת הדרך, וסיפר שמנהגו של מרן היש"מ היה שלא לצאת לדרך או לנסוע בערב שב"ק אחר חצות, ופעם אחת נזדמן לו להשתתף בשמחת ברית מילה בערב שב"ק בא׳ מעיירי הגליל שהיו תחת מרותו, ומחמת סיבות שונות נתאחרה הברית מילה, והישמח משה דאג מאוד כי רצה להגיע לביתו עוד קודם חצות, ואז היה כבר קרוב לחצות היום, וישם לדרך פעמיו, ולפתע ראה שאלמוני אוחז בהלייצע"ס של הסוסים (מושכות העגלה) וצועק ערב שבת היום! ערב שבת היום!, ומיד קפצה להם הדרך והגיעו לעיר איהעל עוד קודם חצות.

לאחר זמן סיפר מרן הישמח משה שראה את המלאך הממונה על הדרך ונדמה לו צורתו כצורת אותו אלמוני שאחז בחבלי העגלה, ואותו מלאך בא לעזרתו שלא ישנה ממנהגו הקדוש.

ואח"כ המשיך רבינו לספר עוד עובדות של קפיצת הדרך שראו אצל ק"ז מרן הייטב לב זי"ע אצל אביו מרן הקדושת יו"ט זי"ע (עיי"ש שמביא העובדות באריכות). והנה לא יאומן כי יסופר! שתיקף כשרבינו גמר לספר הסיפורים ראינו לפתע

כל הזכויות שמורות ©

◆

ער איז אמאל געפארן - ער איז אפט געווען אונטערוועגנס - כ׳מיין ס׳איז אויך געווען אין בערעזסאז, און ער איז אהיים געפארן, און מונקאטש האט געבעטן אז ער פארט אהיים אז ער זאל נעכטיגן אין מונקאטש, צי אויף שבת, עכ״פ ער זאל נעכטיגן קיין מונקאטש, און ער האט געזאגט ניין, ער וויל נישט בלייבן, ער וויל אהיים פארן. זיי זענען נישט געווען קיין בטלנים, ער איז דאך געפארן מיט א בעל עגלה, און ער איז דארט געווען, ווי אזוי ס׳איז געווען אמאל, ער איז געזעצן אין א קוטשען, אזוי ווי מ׳איז אמאל געפארן, מ׳איז געפארן מיט א קוטשען, פארנט איז געזעצן דער בעל עגלה און געדרייווט, און דער וואס איז געפארן איז געזעצן אין א קוטשען, אזוי איז מען געזעצן ביים פארן, האט מען אונטער געשמירט דעם בעל עגלה, אז ווען ער פארט זאל ער אריינפארן קיין מונקאטש, און אז ער וועט שוין זיין אין מונקאטש, וועט ער דאך שוין זיין אין שטאט, וועט מען שוין נאכדעם איינבעטן, ס׳וועט שוין זיין גרינגער צו בעטן ער זאל פארבלייבן. דער בעל עגלה האט זיך געלאזט באצאלן, ער האט זיך געפריידט אז מ׳האט אים באצאלט, און ער האט זיך אונטער געמוטמן, אזוי איז מען געפארן אויפן וועג און מ׳קומט דאך צו א פרשת דרכים וואו מ׳דארף פארן דעם וועג אדער מ׳דארף פארן יענעם וועג, און ער האט זיך איינגעדרייט אזוי אויפן וועג צו פארן קיין מונקאטש, זאגט אים דער ישמח משה ׳וואו פארסטו? ענטפערט ער אז ער פארט דא אויפן וועג..., פרעגט ער נאכאמאל ׳וואו פארסטו? האט ער דאך געזעהן אז ס׳איז נישט קיין חכמות, האט ער מודה געווען אז ער האט זיך איינגעדרייט אויפן וועג צו פארן קיין מונקאטש.

זאגט ער, רבי, פון וואו האט איר געווואוסט - ס׳איז דאך נישט געווען אזוי ווי היינט גרויסע טעוועלעך וואס וווייזן צו פארן רעכטס און לינקס, די וואס האבן געקענט די וועגן האבן געווואוסט ווי אזוי מ׳פארט – האט ער געפרעגט פון וואו האט איר געווואוסט וואו מ׳פארט? האט ער אים געענטפערט, אז ער איז אמאל געפארן מיטן רבי׳ן פון לובלין, און ס׳איז אויך געווען אזא ענליכע מעשה, דער רבי פון לובלין איז געפארן, און מ׳האט געווואלט אז ער זאל ערגעץ צופארן, און ער האט נישט געווואלט, און מ׳האט באצאלט אויך פארן בעל עגלה און מ׳האט זיך איינגעדרייט אויך אזוי אויפן וועג, און דער רבי פון לובלין האט אפגעשטעלט דעם בעל עגלה, וואו פארסטו?, האט ער אים געפרעגט, פון וואו ווייסט דער רבי וואו מ׳פארט, דער רבי קען די וועגן?, האט דער רבי פון לובלין געענטפערט, ווען ער פארט זעהט ער דעם שם הוי״ה פארנט, און איך האב געזעהן אז די שם הוי״ה הייסט מיר פארן דא,[11] און דו דרייסט זיך איין אויף אן אנדערן ריכטונג, האב איך פארשטאנען אז דו פארסט נישט וואו מ׳דארף. ער האט פארציילט די מעשה, ער האט נישט געענדיגט, נאר אז ער האט געפרעגט פון וואו ווייסט דער רבי?, האט ער אים פארציילט די מעשה. היינט האט מען א ג׳-פי-עס, ער האט געהאט עפעס אנדערש....

◆

דער ישמח משה איז געקומען קיין אוהעל אין יאר תקס״ח, דעמאלטס האט נאך געלעבט דער רבי פון לובלין און דער קאזניצער מגיד, זיינע ביידע רבי׳ס האבן נאך געלעבט, אז ער האט געהאט א שוועכע בקשה האט ער עס געשיקט צו די רבי׳ס, ביז איינמאל האט דער רבי ר׳ מענדעלע פון רימנוב אים באפוילן מיט א שליח, אז ער זאל זאל גיין זאגן פארן אוהעל׳ער רב, ער מעג זיך שוין אויסטוהן די קינדערישע שיך, און ער זאל אליינס פועל׳ן ישועות, ער זאל אויפהערן צו שיקן.

◆

ס׳איז געווען א מעשה דארט אין שטאט, איינער האט געגעבן צו האלטן פאר א איד געלט, און ער (שומר הפקדון) איז פלוצלינג נעבעך אוועק פונעם עולם, ער האט נישט גארנישט אנגעזאגט פאר זיינע קינדער, מ׳האט צוריק געבעטן געלט, די אלמנה האט נישט געווואוסט וואו ער האט געלייגט דאס געלט, איז מען געקומען צום רב צום ישמח משה דערציילן אז דער איד בעט אפ דאס געלט, און זי ווייסט נישט וואו ער האט עס געלייגט, האט ער געהייסן ארויס גיין אויפן בית החיים, און אים איינמעלדן אז מ׳רופט אים צו דין תורה.

עס איז געקומען צו די דין תורה, האט דער ישמח משה געהייסן מזאלן מאכן א פלאץ וואו דער נפטר זאל שטיין, און דער ישמח משה האט געפרעגט וואו איז דאס געלט, דער נפטר האט געזאגט וואו ער האט געלייגט דאס געלט, איז מען געגאנגען קוקן דארט און מ׳האט טאקע געטראפן דארט דאס געלט.

◆

עס פלעגן קומען צו אים נשמות אזוי אפט, עס איז געווען אמאל א מעשה, איינער איז געשטארבן אן קיין קינדער ל״ע, און דאס וויב האט עדאדערפט נעמען חליצה, און דער יבום האט נישט געווואלט געבן קיין חליצה, איז געקומען די נשמה פונעם נפטר צום רב, יענער נפטר ווען ער האט געלעבט איז ער קיינמאל נישט געקומען צום רב, יענער איד האט געהייסן ר׳ דוד, ער האט נישט געהאט קיין שייכות מיטן רב, איז געקומען א צווייטע נשמה באגלייטן די נשמה, וואס יענע נשמה איז יא געווען פון אנשי ביתו, און די נשמה איז געקומען ממליץ טוב זיין, פארציילן אז ס׳איז געבליבן אן אלמנה וואס דארף האבן חליצה, און יענער וויל נישט געבן חליצה.[12]

◆

דער ישמח משה איז נאך געווען א יונגערמאן, ער האט באקומען געלט און קעסט, זיין שווער איז געווען אן עושר, ער האט געהייסן רבי ניסן, און אז ער איז געווען אן עושר האט ער איינגעזעצט דעם

שאנו הגענו כבר לעיירת שולץ והיה קפיצת הדרך ממש במלוא מובן המילה, ועמדנו משתוממים כי לפי השערתינו היה הדרך ארוכה פי כמה ועוד כמה עקולי ופשורי שיש שם בהדרכים כידוע, ועתה הגענו ועוד היה היום גדול, וראינו עין בעין שרבינו עורר ע״י הסיפורים את הנס הנפלא שנתנוסס לעינינו וכל פעם שפגשתי את הגה״צ מראחוב זצ״ל כגון כשהיה באנטווערפען וכו׳ היה שואל אותי בפליאה והתרגשות אם אני זוכר את הקפיצת הדרך.

11 ועי׳ בס׳ מקוה ישראל מהגה״צ אב״ד ראגנא ובערעגסאז ז״ל (עמ׳ ס״ה) שהביא בשם גיסו כ״ק גאב״ד ירושלים בעל עטרת יהושע ז״ל, שאמר בשם זקינו הגה״ק מנאסאד ז״ל בשם הגה״ק מהרי״א מקאלוב ז״ל לפרש בזה הפסוק מגדול עוז שם הוי״ה בו ירוץ צדיק ונשגב, עיי״ש ודפח״ח.

12 עי׳ בס׳ תהלה למשה פ״א אירע אשר אחד מאנשי שלומו נפטר ושל״ח, ואחר עבור איזה שבועות בבוקר כשקם האי סבא קדישא ופתח את פתח חדרו שמע קולו של זה הנפטר שהי׳ מאנ״ש והכיר בקולו והמתין לשמוע מה מדבר, ושמע שאמר בזה״ל דוד דוד אמור לפני הרב, וענה קול אחר בושתי לקרב אל הרב, וקול השני לא הי׳ ניכר לו, אז פתח פיו הנפטר שהי׳ מאנ״ש ואמר: הנה זה כשנה אשר נפטר פה שינאווי איש אחד ששמו דוד בלא בנים, והוא מתנפל ומתחנן לפני כבוד הרב אשר ישתדל שאחיו ששמו כן יחלוץ לאשתו כי אין לו מנוחה, אח״ז שלח האי סבא קדישא אחרי אחיו החי, וכן הי׳ שלא רצה לחלוץ ובא אליו הנפטר בחלום וגם לאביו בא בחלום, והאי סבא קדישא לא נח ולא שקט עד שנתן חלוצה לאשת אחיו המת, ואמר האי סבא קדישא כי האיש דוד הנפטר לקח אתו עמו את הנפטר שהי׳ מאנ״ש לפה ולמליץ לפניו, כי הוא לא הי׳ מכיר מקודם את האיש דוד ע״כ ירא לגשת אליו. [עי׳ בדברי יואל (פר׳ נח, עמוד קנ) שמביא עובדא זו, ומסיים בזה״ל: ״וראיתי בכתב יד קדשו, שרמז הישמח משה בקיצור על המעשה הזאת״].

ועיי״ש עוד בתהלה למשה, שפ״א אירע אשר אברך אחד נחמד נעדר בקוצר ימים ר״ל, ולגודל רחמנותו על האיש שהלך בלא חמדה קיבל על עצמו ללמוד בשנה הראשונה בכל יום דף גמ׳ לתועלת נשמות המת, וקרה מקרה אשר יום אחד הי׳ טרוד מאוד בענין ד״ת בין בעלי דינים, ושכח ללמוד הדף גמ׳ כנ״ל, עד שלעת ערב בעוד שהבעלי דינים עומדים לפניו בא אליו האיש הנ״ל בהקיץ ואמר לו בזה״ל ר׳ משהלי ר׳ משהלי רחם, רחם, ערבארמעט איך ערבארמעט אייך, ותיכף נזכר ששכח ללמוד הדף גמ׳, והלך בזריזות ופרע את חובו בלימוד גמרא.

כל הזכויות שמורות ©

ישמח משה פאר אן אייד עם, אבער צום סוף איז ער געווארן א יורד, ער האט פארלוירן זיין געלט, און דער ישמח משה איז געבליבן אזוי אן א פרנסה, און ער איז געזעצן און געלערנט אזוי און ער האט געטראכט ביי זיך אז ווען ער האט ווען דרייסיג טויזנט ריניש, וואלט ער עס אוועק געגעבן פאר א איד, און יענער וואלט געהאנדלט, און ער וואלט זיך צוטיילט מיט אים, ער וואלט געהאט ביי אים פרנסה.

און ער האט אזוי איינגעדרימלט, האט זיך אים ג׳חלומ׳ט ווי ער זעהט א שיינער פאלאץ, א הערליכער פאלאץ, ער האט געזעהן די טיהר איז אפען, איז ער איין געגאנגען, האט ער געזעהן א חדר לפנים מחדר, א הערליכער פאלאץ, ביז ער איז אנגעקומען צום א צימער, איז געזעצן דארט א איד א זקן אויף א כסא מלוכה, און עס האט זיך ארום געדרייט פאר אים א יונגערמאן, האט ער אים געפרעגט וואר איז דאס? האט ער זיך פארגעשטעלט, אז ער איז רבי חיים וויטאל, און דאס איז דער אר״י הקדוש. זאגט אים דער אר״י הקדוש, ״יונגערמאן, און אז מ׳האט שוין דרייסיג אלפים, דארף מען נישט האבן קיין בטחון אין באשעפער?״[13]

◆

דער ישמח משה פלעגט צו זיין סנדק ביי ברית׳ן, דער ליסקער רב (הגה״ק בעל אך פרי תבואה ז״ל) האט געזאגט, אז ער דערקענט אויף די קינדער וואו דער ישמח משה איז געווען סנדק, אזוי האט ער געזאגט אז מ׳זעהט עס אויף די קינדער.

דער ליסקער רב איז געווען א תלמיד פון ישמח משה, ער איז אמאל אריין געקומען צום ישמח משה, איז ער אריין געקומען אין די פאדערשטע שטוב, האט ער געהערט ארויס פון שטוב ווי מ׳לערנט, און ער האט געהערט צוויי קולות, ער האט געהערט ווי צוויי מענטשן - צוויי פערזאנען לערנען, האט ער נישט געשטערט, ער האט געהערט מ׳לערנט, איז ער געשטאנען אינדרויסן און געווארט, שפעטער וועט ס׳איז געווארן שטיל האט ער געעפנט די טיהר און ער איז אריין געגאנגען, ער האט קיינעם נישט געטראפן אין שטוב אינעווייניג, און ער האט קיינעם נישט געזעהן ארויס קומען, איז אים געווען א חידוש, ער האט געהערט צוויי מענטשן לערנען, און קיינער איז נישט ארויס געקומען, איז קיינער איז נישטא, נאר דער ישמח משה איז געווען אין שטוב, נאר ער אליינס איז געווען דארט אין שטוב, האט ער אים געפרעגט, ס׳איז מיר א חידוש, איך האב געהערט צוויי מענטשן לערנען, האט אים דער ישמח משה געענטפערט, די משנה זאגט (אבות פ״ג מ״ו) אפילו אחד יושב ושונה איז שכינה כנגדו, די שכינה לערנט מיט מיט אים... און אז דער ליסקער רב האט עס געהערט איז עס אויך א מדריגה.

דער ליסקער רב איז געווען אין אוהעל אויף די יארצייט, ער האט דאך געוואוינט אין ליסקא, ליסקא איז נישט ווייט פון אוהעל, וועט ס׳איז שוין געווען דארט וויסט אז ליסקא איז נישט ווייט פון אוהעל, און ער פלעגט צו קומען אויף די יארצייט גיין אויפן ציון, און נאכדעם האט ער געהאט אן אכסניא וואו ער איז איינגעשטאנען, איז ער געגאנגען אין די אכסניא, ער האט זיך אפגערוהט, און ער האט אויפגענומען מענטשן וואס האבן געוואלט קומען, און נאכדעם איז ער אהיים געפארן.

איינמאל איז ער געווען אויפן ציון, וועט ער איז ארויס געקומען פון ציון האט ער געזאגט אז ער וויל שוין אהיים פארן, און מ׳האט אים געפרעגט וואס איז געשעהן? פארוואס ער גייט נישט צו די אכסניא, האט ער געזאגט אז ער האט געזעהן דעם ישמח משה שטיין און ער בענטשט דעם ציבור, ס׳קומען אידן פארן אויפן ציון, און ער האט געזעהן דעם ישמח משה שטייט און בענטשט ברכת כהנים, ער בענטשט אזוי ווי א כהן, ער בענטשט די אלע וואס זענען געווען אויפן ציון, וועגן דעם פארט ער גראד אהיים ווייל ער וויל אהיים נעמען די ברכה, ער וויל זיך נישט אפשטעלן, איז ער אהיים געפארן, אבער עכ״פ ער האט אים געזעהן ווי אזוי ער שטייט און בענטשט דעם ציבור.

◆

דער ייטב לב איז געווען רב אין אוהעל, נאכ׳ן ישמח משה, זעקס יאר איז ער געווען רב דארט, און נאכדעם האט מען אים פאריאגט, ער האט געהאט דארט עגמת נפש, מ׳האט אים גע׳מסר׳ט, מ׳האט אים פאריאגט, און ער איז אוועק געפארן פון אוהעל, ער איז געפארן צוריק קיין גאליציע, דעמאלטס איז ער געווארן רב אין גארלין, דער דברי חיים איז אים געקומען צו הילף, דער דברי חיים האט אים געמאכט רב אין גארלין.

שפעטער מיט יארן האט מען אויפגענומען דעם ייטב לב קיין סיגוט, נאך דראהביטש, ער איז נאך געווען קודם אין דראהביטש, דערנאך האט מען אים אויפגענומען קיין סיגוט, איז ער געקומען צו פארן פון גאליציע, פון דראהביטש איז ער געפארן, אבער קודם איז ער געווען אין אוהעל, ווייל ער האט געוואלט זיין אויפן ציון פונעם זיידן, און פון דארט איז ער געפארן מיט א באהן - דעמאלטס איז שוין געפארן א באהן – איז ער געפארן קיין סיגוט, איז ווען ער איז געפארן פון אוהעל קיין סיגוט, זענען די אלע חסידים די אלע אנשי שלומו אים געגאנגען באגלייטן צו די באהן, דער קול ארי׳ (האגון רבי אברהם יהודה הכהן שוואריץ ז״ל אבדק״ק מאדע, ומח״ס שו״ת קול אריה, ונפטר בשנת תרמ״ד לפ״ק) האט געגעסן קאסט אין אוהעל,[14] ער

---

13 עי׳ בס׳ תהלה למשה שהביא העובדא באריכות, וז״ל: חותנו מו״ה ר׳ ניסן נפטר בעת היותו כבן כ״ב שנה ויען שחותנו הי׳ מחזיקו על שלחנו וכל מחסוריו עליו, ע״כ לאחר פטירתו פ״א באמצע לימודו בקדושה וטהרה נפל במחשבתו מאחר שחותנו ז״ל הלך לעולמו ואין מי שיחזיקנו, והוא בעצמו לא יעסוק במסחר וקנין כי לא יתבטל מעבודתו, ומעט אשר יש לו מעזבון חותנו אם יתן לאיש אחד שיעסוק במו״מ לא יספיק סך כזה לפרנסת שניהם, ובאם הי׳ לו שלושים אלף הי׳ מספיק לפרנסת שניהם, והי׳ בידו ליתן לשותף שיעסוק במו״מ עבורו, ואז הי׳ יכול לעבוד את ה׳ כאשר עם לבבו כן עלה במחשבה לפניו, ואח״ז הי׳ מתנמנם על הספר וכמעט נים ולא נים, וראה היכל אחד ושם בהיכל יושב איש צעיר לימים על הכסא בראש, ועל הפתח עמד איש גדול הקומה, והראה לו באצבע ואמר בזה״ל: ״רבי יצחק לוריא״, ותיכף הלך להאר״י הק׳, אמר לו האר״י בזה״ל: ״יונגערמאן וועז מען האט שוין שלשים אלף שוב אין צריכים לעזרת השי״ת״, והאיש גדול הקומה הי׳ רבי חיים ויטאל זללה״ה, ותיכף התיישב בדעתו הלא נאמנו מאוד דברי האריז״ל והלא הוא באמת חסרון הבטחון, ומעת הזאת שוב לא הרהר בענינים כאלה ושם ה׳ מבטחו.

וע״ עוד שם בתהלה למשה, כי בעת היותו בן כ״ד שנים בא אליו בחלומו חותנו הרב מו״ה ניסן ז״ל וכאשר נמצא רשם בכתב יד קדשו וז״ל: לזכרון בליל מו״ש אחר חצות הלילה אור ליום א׳ פ׳ ואתחנן ה׳ לחודש מנחם אב תקמ״ג לפ״ק, בנפול תרדימה על אנשים ראיתי בחלום חותני מו״ה ניסן ז״ל ואמרתי לו מאחר ששוב אין מעניינין אותך שאתה הולך בחירות מה אתה עושה בכאן, והשיב לו בשפה רפה משוט בארץ ומתהלך בה, ואמרתי לו למה לא תגיד לי, ואם אתה צריך לדבר הלא אדם חי אנכי ויכולני לתקן קצת בעזרת הבורא יתברך, ואמר לי ראוי לך להבין, והבנתי מדבריו ששוב אין עונשין, אך ורק שלמנוחתו ולמקומו לא הגיע, ואמרתי לו האם חשבו למר בתוך הזכיות מה שגדל אותי ונשא אותי כאומן את היונק ואמץ בכל כחו שיביאנו לתלמוד תורה, ואמר לי כלל לא, ותמהתי מאד מה זה, ואמר לי אמת שיש זכיות שלי עדיין צרורים בשקים אוצרות והון רב, ולא ידעתי עדיין מה הם, ועדיין לא לקחו אותן כלל לחשוב כמה שכר מגיע לי עליהם, ודבר זה הוא עגמת נפש יותר גדול שהמתים מקנאים אותי ואומרים לי שאני עושר גדול ואין כל מאומה בידי, ועוד דברתי עמו דברים הרבה אשר לא ניתנו לכתוב עכ״ל בכתי״ק.

14 האגון הקול ארי׳ ז״ל נשא בגיל י״ז את הרבנית ע״ה בת הנגיד החסיד רבי משה לייב גינצלער ז״ל מק״ק איהעל, ומגדולי תומכי ואוהדי מרן הגה״ק בעל ישמח משה ז״ל.

וע׳ בספר תולדות קול ארי׳ (דף טו) שהגה״ק מרן הישמח משה ז״ל נתן לרבי משה לייב ז״ל קמיע עבור עכברים שהזיקו בבית מסחרו וכתב עליו ׳אני משה בן חנה משביע את שר השרצים שילכו מבית חנותו של ר׳ משה ליב ואל יזיקו לו׳ וכן היה שהלכו משם ולא נשאר שם אף אחד עיי״ש הסיפור.

כל הזכויות שמורות ©

איז געווען אן איידעם אין אוהעל, און ער איז אויך געגאנגען באגלייטן דעם ייטב לב צו די באהן, און אז מ׳גייט באגלייטן צו די באהן נעמט מען דאך נישט מיט קיין טלית און תפילין, יעדער איינער פארשטייט, ער איז געווען אין ביהמ״ד און איז פון דארט געגאנגען, און דער קול ארי׳ איז אנגעקומען צו די באהן, דער ייטב לב איז געפארן מיט די באהן, און דער קול ארי׳ האט געקויפט א טיקעט, א בילעט ווי מ׳האט עס געקויפט אינדערהיים, און ער פארט מיט, ער האט נישט געוואגט אינדערהיים אז ער פארט אוועק, ער האט דאך נישט מיטגענומען קיין טלית ותפילין, ווייל ער איז געגאנגען צו די באהן באגלייטן, און דארט האט ער געקויפט.

בקיצור, ער איז אוועק געפארן קיין סיגוט, ער האט נישט געוואגט אינדערהיים אז ער פארט, און ער איז פשוט נעלם געווארן, מ׳האט נישט געוואוסט, ער איז מיטגעפארן קיין סיגוט, נאכדעם איז ער אהיים געקומען, אבער ס׳האט געדויערט א טאג צוויי וויאנג די וועג האט געדויערט געפארן און געקומען, בקיצור ער איז אהיים געקומען, האט מען אים געפרעגט אין שטוב וואו ער איז געווען? ער איז געפארן מיטן ייטב לב קיין סיגוט, האט מען אים געפרעגט, פארוואס האסטו נישט געוואגט אין שטוב פאר וועז דו גייסט אוועק אז דו ווילסט פארן, מ׳וואלט אים דען נישט געלאזט פארן?, האט ער געוואגט, ער האט נישט געהאט בדעה צו פארן קיין סיגוט, ער האט געהאט בדעה ער גייט ארויס צו די באהן נאר באגלייטן, ער גייט מלווה זיין, וועז ער איז געפארן דעמאלטס צו די באהן האט ער געזעהן ווי דער ישמח משה גייט מיט, האט ער אויפן פלאץ באשלאסן, אז דער ישמח משה פארט דעמאלט׳ס פארט ער אויך מיט, אזוי איז ער מיטגעפארן קיין סיגוט.

◆

א חידוש פון א זאך וועז דער ייטב לב איז נסתלק געווארן, און דער קדושת יו״ט איז געווארן רב איז געווען א גרויסע מחלוקה אין די שטאט, ס׳איז געווען א גרויסע איבערקערעניש, זיי האבן נישט געוואלט דעם קדושת יו״ט, ס׳איז אסאך עגמת נפש געווען, די ערשטע מאל וואס דער קדושת יו״ט איז געגאנגען אין שוהל אריין, ער איז געגאנגען זאגן א דרשה, און מ׳האט אריין געשריגן - ס׳איז שוין געווען בימים ההם מחוצפים... - מ׳האט אים געשטערט צו זאגן די דרשה, האט ער זיך אפגעשטעלט און ער האט געזאגט, ״דער זיידע דער ישמח משה שטייט מיר דא ביי די רעכטע האנט, און דער טאטע שטייט מיר דא ביי די לינקע האנט, כ׳וויל זעהן ווער ס׳זאגט א וואורט!. און ס׳איז געווארן שטיל...!

אזעלכע אינטערסאנטע דיבורים האט ער געזאגט, דער זיידע דער ישמח משה שטייט מיר דא ביי די רעכטע האנט, און דער טאטע שטייט מיר דא ביי די לינקע האנט.

◆

וועז מ׳האט אויפגענומען דעם ייטב לב קיין אוהעל איז געווען שבת נחמו, דער ישמח משה איז נפטר געווארן כ״ח תמוז, און אויף שבת נחמו האט מען אויפגענומען דעם ייטב לב, איז פון די געגנט צוזאם געקומען אידן, און ס׳איז געווען דארט א וואסער׳ל א טייך, און ס׳איז געווען דארט א בריק, נישט אזוי גרויס ווי די וואשינגטון-בריק, נישט אזא גרויסע בריק, אזא בריקעלע געווען, א פרימיטיוע, און עפעס א איד איז געקומען צו פארן, און ס׳איז נישט אזא בריטע בריק געווען, און ער איז אריין געפאלן אזוי אין וואסער אריין, ער איז געפארן מיט א וואגן און ער האט זיך איבער געקערט אזוי פונעם בריק און ער איז אריין געפאלן אין וואסער, יעדער פארשטייט ער איז געווען אין א גרויסע סכנה, אויפאיינמאל האט ער געזעהן דעם ישמח משה, און דער ישמח משה האט אים ארויס געשלעפט פון וואסער און ער האט אים געזאגט, ״פארשטער נישט מיין אייניקל׳ס שמחה׳, ער האט אים ארויס געשלעפט פון וואסער ער זאל נישט פארשטערן די שמחה...[15]

◆

כ׳האב געהערט פון א איד פארציילן, כ׳וועל זאגן ווער, כ׳האב עס געהערט פון א וויזשניצער חסיד ר׳ מענדל וואלף מיללער, מ׳קען אים אוודאי, זאגט ער זיין זיידע איז געווען פון אוהעל צי פון די געגנט דארט, ער האט מיר געזאגט דעם נאמען, ער האט איך געהייסן מענדל, ער האט מיר געזאגט דעם נאמען פונקטליך ווי אזוי דער זיידע האט געהייסן, און ער איז איך געפארן קיין אוהעל, און דער ייטב לב איז דאך געווען רב אין אוהעל נאך דעם ישמח משה, און ער איז אמאל אריין געקומען צום ייטב לב, און ער איז אויפגעטאנצט, ״דער רבי איז דא׳, ער האט געזעהן דעם ישמח משה דארט אין שטוב פון ייטב לב, ער האט געזאגט, דער רבי איז דא...!.[16]

דאס איז ידוע אז דער ישמח משה איז געקומען צום ייטב לב, אבער ער האט דערציילט אז ער האט געזעהן, ער האט פארציילט אז זיין זיידע איז געווען ער האט מיר געזאגט דעם נאמען ווי אזוי ער האט געהייסן, און ער האט געזאגט ״דער רבי איז דא...׳

דער ייטב לב האט אמאל געזאגט ביי די הקפות, ביי די פערטע הקפה, ״פריידט זיך אידעלעך, דער זיידע איז דא׳, און ער האט געהייסן זינגען ״ישמח משה׳, און ער האט געזאגט, פריידט זיך אידעלעך דער זיידע איז דא...

◆

דער ישמח משה האט נישט געדאוועט פארן עמוד, ער איז נישט געווען בעל תוקע, מ׳זעהט אין די דרשות פונעם ישמח משה ווי ער רעדט צום בעל תוקע.

---

15 עיין בס׳ דרשות לחם שלמה-שימלויא שהגה״ק הקול ארי׳ סיפר שכשהייטב לב אמר האיינצוגם-דרשה באוהעל כשבא למלא מקום זקינו הק׳, הגיע א׳ מתלמידי היש״מ לאוהעל ועל אם הדרך עלה על גשר ונשבר ונפל למים, והיש״מ בא מעולם העליון והוציאו מן המים ואמר לו אל תפריע את השמחה של נכדי.

16 עי׳ בספר תו חיים שעובדא זו היתה ביומא דהילולא של מרן הישמח משה ז״ל שחל בש״ק, ואז ראה רבי מענדלע שבעל ההילולא עומד ביחד עם נכדו מרן הייטב לב ז״ל.

אגב, בהזדמנות אחרת תחת אחד השיחים הוסיף מרן רבינו שליט״א לספר כדלהלן: דער קול ארי׳ האט געגעסן קאסט דארט און אוהעל ביי זיין שווער, ער האט געהייסן משה לייב גינצלער, ער איז געווען אן עושר, וועז מען האט געערעדט דעם שידוך פונעם קול ארי׳ פאר דעם איד, איז ער זיך געקומען באראטן מיטן ישמח משה, אז מ׳טראגט אים אן דעם בחור פאר אן איידעם, און דער ישמח משה האט אים זייער צוגערעדט צום שידוך, שפעטער איז טאקע געווארן דער שידוך, און דער ישמח משה האט נאך געלעבט וועז ער האט חתונה געהאט. שפעטער וועז דער ישמח משה איז נפטר געווארן, און מ׳האט אויפגענומען דעם ייטב לב פאר רב אין אוהעל, איז ער געקומען צום ייטב לב, און ער האט דעמאלטס געשריבן א תשובה, א באקאנטע תשובה, עס איז געדריקט אין קול ארי׳, אויף ברכת המצות, ער האט אפגעשריבן א קונטרס האט ער עס אריין געטראגן צום ייטב לב ער זאל זעהן וואס ער האט געשריבן. איין נאכט האט זיך זיין שווער געחלומ׳ט ווי ער זעהט די ישמח משה, און די ישמח משה האט אים געזאגט, זעהסט, איך האב דיך גוט געראטן, דו זאלסט נעמען אברהם לייב מאדער - ער האט אים אזוי גערופן, אינדערהיים האט מען אים גערופן מיט דעם נאמען פון וועלעכע שטעטל ער קומט, ער קומט פון מאדע - האט ער געזאגט, דער ישמח משה איז געווען ביים ייטב לב, און ער האט אים געזאגט אז איך האב געזעהן דעם קונטרס וואס דיין איידעם האט געשריבן, ער שרייבט א וואויל׳ע קונטרס, דעם אנדערן טאג, איז דער שווער אריין געקומען פרעגן דעם קול ארי׳, וואס האסטו געשריבן, און ער זעהט אז זיין שווער ווייסט וואס ער האט געשריבן, ער האט זיך קיינמאל נישט געמישט אין זיין עסק, האט ער אים פארציילט, אז ער האט געזעהן דעם ישמח משה, און ער זאגט אים אזוי, אז ער האט אפגעשריבן א קונטרס, און עס איז געליגען אזוי ביים ייטב לב און שטוב, און די ישמח משה איז געקומען צום ייטב לב און שטוב, און ער האט עס געזעהן, ביים קול ארי׳, איז געווען חשוב דעם קונטרס, ער האט געהאלטן אז עס האט א הסכמה פונעם ישמח משה בעולם העליון.

כל הזכויות שמורות ©

אין די אוהעלער געגנט דארט וואקסט טרויבן, ווי באקאנט, און די פרנסה פון אידן איז געווען מ׳האט געהאנדלט מיט וויין, מ׳האט געמאכט ווין, מ׳האט פארקויפט ווין, מ׳האט ארום געטראגן ווין, אלעס האט זיך געדרייט ארום ווין, דאס איז געווען דער מקור פון די פרנסה, אין אוהעל איז געווען א איד מ׳האט אים געפרופן ר׳ פנחס סאמעטער, אזוי האט מען אים געפרופן וויל ער איז געווען פון א שטעטל ׳סאמעטער׳ נעבן אוהעל, פון דארטן איז ער געקומען, דער ישמח משה האט מכבד געווען דעם ר׳ פנחס ער זאל זיין בעל תוקע, און ער האט אים געפרופן אז ער וויל מיט אים אדורך גיין די ענינים פון תקיעת שופר, די כוונות, די טעמים וכדו׳, איז ער געקומען, און דער ישמח משה האט געזעהן אויף אים אז ער איז עפעס נערוועז, ער איז נישט רוהיג, האט ער אים געפרעגט וואס גייט פאר כ׳זעה אז דו ביזט נערוועז, האט ער געזאגט, אז אין אלול - וועט ס׳ווייסט אלול איז דער זמן פון די לעיז - יעצט איז דער זמן וואס מ׳לעזט די טרויבן, ער האט געהאט אפגעקויפט אסאך טרויבן, און ער האט אויסגעפרעסט און געמאכט דערפון וויין, ער דארף האבן עמיצער זאל עס קויפן, ער דארף האבן א קונה, ער האט נישט קיין קונה, און ער האט אסאך וויין זיך אנגעגרייט, איז ער נערוועז דערפון, האט דער ישמח משה געזאגט, נו וועגן דעם דארף מען זיין נערוועז?

דעם אנדערן טאג איז אנגעקומען עפעס א גוי, און האט געפרעגט וועט ס׳האט צו פארקויפן וויין, מ׳פלעגט צו קומען פון די פרעמד, פלעגן צו קומען סוחרים זיכ צו קויפן וויין, איז אנגעקומען אזא גוי׳שער סוחר, און ער האט געזאגט אז ער וויל קאסטן, און ער האט טועם געווען און געזאגט אז ס׳איז זייער גוט, בקיצור ער קויפט אפ פון אים די גאנצע וויין, און ער האט געגעבן געלט, א גרויסן דעפאזעט, גאר א גרויסן סכום, און ער וועט קומען שפעטער מיט אפאר חדשים וועט ער עס קומען אפנעמען, שוין, איז ער געווען רוהיג, אז ער האט פארקויפט, ער האט א גוטן קונה.

עס איז אדורך געגאנגען דער זמן, און קיינער איז נישט געקומען אפנעמען, ער האט געווארט נאך א וואך און נאך א וואך, עס קומט נישט קיינער, איז ער געגאנגען צוריק צום ישמח משה, ער האט פארקויפט פאר א גרויסן סכום געלט דאס וויין, און יענער איז נאכנישט געקומען אפנעמען דאס וויין, האט אים דער ישמח משה געזאגט, קענסט עס גיין פארקויפן אויפן מארק, כ׳האב געזעהן אז דו ביזסט נערוועז האב איך געקלערט אז דו קענסט נישט מיטהאלטן די הכנות צו די הייליגע טעג, האב איך געמוזט שיקן עפעס איינעם ווי א מלאך ער זאל עס אפקויפן כדי דו זאלסט זיין רוהיג.[17]

◆

דער ישמח משה האט געדאוונט אין א עקסטערן שטוב, אזוי ווי אין טשערנאביל, דער ייטב לב האט איינגעפירט צו דאוונען געהערריג אין ביהמ״ד, אבער דער ישמח משה האט געדאוונט עקסטער אין שטוב אליינס.

ער האט געהאט אמאל געזאגט, ׳והוא באחד׳, ער דאוונט אליינס, ׳ומי ישיבנו׳, ווער זאל אים ענטפערן, ווער זאל נאכזאגן אמן נאך זיינע ברכות, ׳ונפשו איותה ויעש נורא וקדוש׳, באשאפט ער א מלאך נורא וקדוש, און ער ענטפערט נאך אים אמן.[18]

עכ״פ דער ישמח משה האט געדאוונט אין א שטיבל אליינס, ער איז נאר ארויס געקומען הערן אמן הערן קדושה ברכו ליינען, אבער געדאוונט האט ער פריוואט אין שטוב, ער האט געדאוונט שפעט, עס האט געדויערט לאנג דאס דאוונען, ער האט נישט נישט געזאגט קיין ברוך ד׳ לעולם ביי מעריב, ווייל ס׳האט אים זייער לאנג געדויערט דאס דאוונען, יעדן שם האט ער מכוין געווען און ס׳האט אים זייער לאנג געדויערט, און דארט איז דא פסוקים, און יעדער פסוק האט א שם, האט אים געדויערט זייער לאנג, ס׳וואלט אים אויסגעקומען אז ער זאל דאוונען א גאנצע נאכט, און נישט אנקומען מיט די שמונה עשרה צום עלות השחר, האט ער נישט געזאגט קיין ברוך ה׳ לעולם.[19]

ער האט געדאוונט ביחידות, ער האט געפלעגט אראפ צו פאלן, אראפ געווארפן, בפישוט ידים ורגלים, מ׳האט אים געטראפן ליגן אויף דער ערד, די טלית ותפילין זענען געליגן אויף די ערד, ער האט געדאוונט שחרית איז ער אראפ געפאלן ביי קריאת שמע, ממש בהתפשטות הגשמיות. ער האט געזאגט שמע ישראל, און נאך שמע ישראל איז ער געקומען צו זיך, און ער איז געגאנגען און האט זיך צוזאם געקליבן די תפילין מיט די טלית און צוריק אנגעטוהן און ממשיך געווען צו דאוונען, אלעמאל ביי שמע ישראל איז געווען אזא התפשטות הגשמיות.[20]

---

17 מדי דברי בו יש להעתיק מה שסיפר מרן רבינו ז״ל תחת אחד השיחים ביום כ״ח תמוז, ענין פלא שהי׳ אצל ר׳ פנחס מסאמאטער ז״ל, שהי׳ במרתף שלו חבית אחת עם יין משובח מאוד, וגמר בדעתו שמחבית זו ימלא בקבוקים קטנים, ובכל שבת ושבת יקח לעצמו ממנו וגם יתן בקבוק אחד למרן הישמח משה ז״ל שיקדש עליו, וכן עשה זמן רב. בשבוע שבה נסתלק מרן הישמח משה ז״ל הלך ר׳ פנחס להמרתף ליקח עוד בקבוק אחד כדרכו, בחשבו שעדיין יש לו שם כמה וכמה בקבוקים, אבל נתפעל מאוד שלא מצא אף בקבוק אחד, וחשב בדעתו איך אפשר שנפסק היין בפתע פתאום, עד שראה שלפי חשבון גודל החבית הרי זה פליאה איך הי׳ לו יין עד עכשיו, שהרי החבית היא קטנה מהכיל כל כך הרבה יין, ואז הבין שבדרך הטבע באמת כבר הי׳ נפסק היין מזמן רב, רק כל זמן שהישמח משה ז״ל חי נעשה בו נס, וכעת אחרי הסתלקותו של הישמח משה נפסק היין, ויהי לפלא.

18 ויסופר שלעת זקנתו כשכבר נמצאו באוהל אנשי קלי הדעת מגולחי זקן ההולכים לרוח הזמן, באין תורה ויראה והדיוט קופץ בראש והי׳ מראש קהילה, ובאו לפניו ושאלוהו מדוע מתבודד ומתפלל בחדרו ובהיכלו, ולמה לא יאבה להתפלל אתנו בביהכ״נ הלא הוא הרב ואב״ד דקהלתינו ואנחנו משלמין משכורתו, ולמה יעזוב אותנו ולא יעשה הדברים השייכים לרב ואב״ד, ונכדו הייטב לב עמד שם בעת ההוא, וחשב בדעתו כי בוודאי ישלחם ויגרשם מבית בחרי אף, כי בעת ההוא נהרו אליו מכל פנות, והצדקה שחילק בעצמו בכל שבוע ושבוע לעניי העיר בקביעות עלה כפלים ממשכורתו מקופת הקהל, מלבד הצדקות וגמ״ח שעשה לכמה בע״ב שירדו מנכסיהם ובפרט שהי׳ לעת זקנתו זקן ושבע ימים, ואמנם הוא ברוב צדקתו וענותנותו השיב להם במענה רך ואמר: שמעוני אחי הלא אחז״ל אין לו להקב״ה בעולמו אלא ד׳ אמות של הלכה, וידוע אשר כל איש יכול להגיע למדריגה זו לעשות לו מקום ד״א של הלכה ולקבוע לו במקום ההוא מקום לתפלתו, ושוב קנה המקום הזה קדושה לעצמו כמו קדושת ביהכ״נ וביהמ״ד, ואמז״ל שעתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחו״ל שיקבע בא״י, וב״ה כי אני קבעתי בחדרי מקום ד׳ אמות של הלכה אשר הוא בחינת א״י שלי, והן עתה אתם רוצים לגרשוני מארץ ישראל שלי לעת זקנתי, והאנשים האלו אשר לא ידעו ולא יבינו וטח עינהם מראות להבין ולהשכיל אמרי קדוש כאלו, בכל זאת פחדו ורעדו מהדר קדושתו.

19 סיפר רבינו בעל ברך משה ז״ל שתחת אחת השיחים שהי׳ לו עם רביה״ק זי״ע, נסתובבה השיחה אודות מה שרבים מצדיקי פולין נהגו להתפלל סגור בחדרם, באמרם שבחדר מיוחד יכולין להתאמץ יותר ולכוון בכוונת התפלה, וגם זה נחשב כתפלה בציבור, אבל אמר רביה״ק זי״ע לא כן הי׳ טעמו של זקינו הישמ״ח שגם התפלל בחדרו בהתבודדות, אלא בעבור שהי׳ מאריך בתפילתיו ובכל פעם כשהזכיר את השם הי׳ מתפשט מגשמיות ונופל לארץ בחלשות, וכן היו רגלים אצלו בתפלתו מלאכים ושרפים, והי׳ רגיל לעשות תנועות והויות שונות, שאי אפשר לעשותם ברבים, וע״כ התפלל בחדר מיוחד. ומהאי טעמא לא היה אומר מרן הישמח משה ז״ל ברוך ה׳ לעולם בתפלת ערבית דאלו הי׳ אומרו הי׳ עולה לו לזמן רב מאד כי יש בה ח״י אזכרות ובכל פעם שהזכיר את השם הגיע להתפשטות הגשמיות ע״כ נמנע מלאומרו.

20 עי׳ בקו׳ תהלה למשה (בסוף הקונטרס ד״ה ועתה אציגה לפניך דרכו והילוכו בקודש) שמרן הישמח משה ז״ל היה רגיל להתפלל בחדרו ביחידות והתבודדות שעות ע״ג שעות לפעמים עד שעה ב׳ וג׳ אחר חצות היום לא פעם ראו אותו כמציץ מן החרכים שוכב על הארץ בפישוט ידים ורגלים בעת אמירת ק״ש כארי ישאג וכל אבריו דא לדא נקשן מרוב פחד ומורא וסיפר רבינו זי״ע שפעם אחת הרגיש הייטב לב שזמן רב כבר שורר שקט בחדרו של הישמ״ם באמצע תפילתו משום כך פתח את הדלת ונתבהל למראיתו כי הישמ״ם שוכב על הארץ כמתעלף וכמעט שתפילין של ראש נפל על הארץ

כל הזכויות שמורות ©

אינטערסאנט דער ייטב לב האט יא געזאגט, אבער דער ישמח משה האט נישט געזאגט, און ער האט עס געלאזט אויפן בעל תפילה, ס׳איז געווען אידן וואס זענען געקומען צום ייטב לב און זיי האבן נאך געדענקט פונעם ישמח משה אז ער האט נישט געזאגט, און טאמער האט יענער אויסגעלאזט ׳שומר עמו ישראל לעד׳ און געזאגט קדיש, האט ער זיך געשטעלט שמונה עשרה, און ער האט נישט געזאגט, ער האט עס געלאזט אויפן בעל תפילה, אבער דער ישמח משה האט נישט געזאגט.

◆

דער ישמח משה האט געהאט א לעדל וואו ער האט געהאלטן די קמיעות, דאס האט קיינער נישט געטאט צורירן, און אמאל וועט דער ישמח משה האט געדאוועט אזוי פריוואט ביי זיך אין שטובל, האט זיך דערווייל רבי משה׳לע ראזוואדאוועד אריין געכאפט אין זיין שטוב ווי די לעדל פון די קמיעות איז געווען , און ער האט געעפנט דאס לעדל, און דער ישמח משה איז געקומען צולויפן ווייל ער האט מרגיש געווען, איז ער געקומען צולויפן פארהאלטן וואס ער טוט דארט, און רבי משה׳לע האט געזאגט אז ער האט געזעהן און ס׳איז געווען אויפגעשריבן די אותיות פון די קמיע און ס׳האט געהאט א חיות, אזוי האט געזאגט דער ראזוואדובער רב, ממש ס׳האט געהאט א חיות, ס׳האט געלעבט.[21]

◆

דער ישמח משה האט געפלעגט צו געבן קמיעות, און ער האט עס אונטער געשריבן מיט זיין נאמען ׳משה בן חנה׳, איז געווען א איד דארט וואס האט געהאט מויז, ס׳איז א גרויסע צרה געווען ׳מויז׳, ס׳איז נישט געווען קיין עקסטערמינעיטער..., דאס האט צוגרונד געלייגט די פעלדער, די קאמערן, וועט ס׳האט געהאט א מכה פון עכברים דעם איז צוגרונד געגאנגען זיין פרנסה, טאמער איז ער

דפק על לבו והנה דומם קרא לרופא והתחיל למשמש על לבו פתאום הקיץ היש"מ וקרא בקול "אחד".

21 סיפר כ"ק רבינו הק׳ בעל דברי יואל זי"ע שהי׳ לו למרן הישמח משה ׳סופר׳ שהי׳ כותב לו הקמיעות, והי׳ אומר דכשהסופר כותב הקמיע עדיין אינו כלום אלא כשאני לוחש עלי׳ (באשפרעך) אני נותן בה חיות. וידוע שהרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע הי׳ מתנגד מאוד לנתינת קמיעות ואמר פע"א דרק המגיד הק׳ מקאזניץ הי׳ יכול ליתן קמיעות כי לא הי׳ בן אדם כלל, נענה לו הרה"ק רבי שלום מקאמינקא ואמר דגם הרב מאוהעל אינו בן אדם ויכול לתת קמיעות והוסיף דראה בעיניו איך שקמיע של הרב מאיהעל יש לה חיות והולך על ידו של אדם מלמטה למעלה. ויסופר שהי׳ לו למרן הישמח משה שולחן מיוחד מלא מקמיעות וכשהיו מבקשים ממנו קמיע הי׳ פושט ידו והקמיע היתה מתקרבת עצמה לתוך ידו.

גענוגן א בעל-בית האט עס אים אויפגעגעסן די פעלדער, ס׳האט אים חרוב געמאכט די אוצרות, אויב האט ער געהאט א געשעפט האבן זיי צוביסן די סחורות, ס׳איז געפערליך געווען, הכלל דער איד איז געקומען צום ישמח משה, האט ער אים געשריבן א קמיע מיט עפעס אזא לשון ׳אני משה בן חנה מצוה לשר העכברים שיוציא את העכברים מכאן׳,[22] און ער האט געהייסן עס נעמען און אריין וואנדערן דארט וואו ס׳איז געווען די עכברים, ער האט עס אריין געווארפן, און מ׳האט געזעהן ווי זיי אנטלויפן אין אלע זייטן די עכברים און זיי גייען ארויס פונעם גאנצן פלאץ.

דער ראפשיצער רב איז געווען בייז אויף די קמיעות, דער ראפשיצער רב האט געשריבן א בריוו אקעגן קמיעות, און ווען ער האט אפגעשריבן די בריוו, האט זיך אויסגעגאסן די טינט, איז ער געגאנגען און האט אפגעשריבן א צווייטן בריוו, און ווען ער האט געענדיגט שרייבן דעם צווייטן בריוו האט זיך אויך אויסגעגאסן די טינט, האט ער מער נישט געשריבן.

אבער דער ישמח משה האט געווארנט אז ס׳איז דא א התנגדות,[23] און ער האט אריין געטראכט צי ער זאל אויפהערן, ער האט באקומען ספיקות, האט ער געטראפן אינדערפרי א פתקא מן השמים מיטן לשון ׳מלאכים ינשאוך ולא יזיקוך׳, אזא פתקא מן השמים, האט ער וויטער ממשיך געווען צו געבן קמיעות.[24]

22 עיי׳ לעיל בגליונינו בהערה מס׳ 27, שאצל חותנו של הגאון הקול ארי׳ הי׳ כעין עובדא זו שמרן הישי"מ כתב לו קמיע בזה"ל: ׳אני משה בן חנה משביע את שר השרצים שילכו מבית חנותו של ר׳ משה ליב ואל יזיקו לו׳ עיי"ש.

23 בס׳ פאר וכבוד (ח"א, מונקאטש תרע"א) מסופר שהרה"ק העטרת צבי מזידיטשויב היה אצל מרן הישמח משה, ושאלו הלא כתיב רצון יראיו יעשה, ולמה לו למר להשתמש עם קמיעות, והשיב לו הישמח משה, הלא אמרו חז"ל (ויקרא רבה פי"ד) תפילה עושה מחצה, אם כן על ידי התפילה אני פועל מחצה, ומחצית השני׳ על ידי הקמיע, על זה ענה הרה"ק מזידיטשוב, אנו מתפללים וחוזרים ומתפללים על המחצית השניה, עד שפועלים הכל על ידי כח התפילה.

24 עיי׳ בס׳ תפארת יואל מה שסיפר מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע (בשנת תשכ"ו) שפע"א התבונן מרן היש"מ בדברי קדשו של רבי יהודה החסיד דאיתא בס׳ חסידים (סי׳ תתשע"ב) שלא יעסוק אדם בהשבעות וקמיעות כי הוא מקצר ימיו וחיי זרעו רח"ל, עיי"ש. והתבונן במחשבתו כי אולי יפסיק מזה הדרך הקדוש, ואחר שהתעורר משינת הצהריים שהי׳ דרכו הקדוש לנוח קצת מעבודתו הקדושה, מצא פתקא על חתיכת קלף צורת משולש, והי׳ טונקל, כמעט שווארץ, והי׳ כתוב בה "מלאכים ינשאוך ולא ינזקוך", והיש"מ החשיב את הקלף לפתקא מן שמיא, והצניע אותה, והי׳ עוד ברשות הייט"ל בירושה, ואח"כ הי׳ ביד הגה"צ הרמ"ד מלאפאש זצ"ל, ורבינו ראה את הפתקא אצלו, ובימי המלחמה הראשונה נאבדה וחבל על דאבדין.

◆

ווען דער ישמח משה האט געגעסן, און ס׳האט געקענט אז אויסקומען נאכן עסן האט ער געפרעגט, פארוואס ברענגט מען נישט אריין צו עסן, און מ׳האט אים געזאגט אז מ׳האט שוין געגעסן, אה, מ׳האט שוין געגעסן, נו דעמאלט׳ס וועלן מיר גיין בענטשן, און אסאך מאל איז אויסגעקומען פארקערט, ער האט זיך געוואשן, און האט געזאגט אז מ׳דארף ברענגען מים אחרונים צום בענטשן, האט מען דערמאנט אז מ׳האט נאכנישט געגעסן, אה מ׳האט נאכנישט געגעסן, נו עמער גיין עסן...

ער האט געהאט א משמש וואס האט אים אריין געברענגט דאס עסן, אמאל איז געווען שפעט אויף דער נאכט, און דער משמש האט געווארט אינדרויסן, און ער האט געווארט ס׳זאל קומען די זמן און ער וועט אריין ברענגען צו עסן, און ער איז איינגעשלאפן, ס׳איז געקומען ער האט געווארט טועם זיין, זעהט ער אז דער משמש איז איינגעשלאפן, האט ער באשלאסן אז ער וועקט אים נישט אויף, ער וועט זיך אליינס נעמען צו עסן, ער וועט אויפווועקן א איד?, ניין, ער וועקט אים נישט אויף!, ער וועט זיך אליינס נעמען צו עסן, איז ער געגאנגען דארט וואו ס׳איז געלעגן דאס עסן, אנגעגרייט, און דארט איז געווען א טעפל מיט זופ אומעמיט אביסל פלייש, א טאפ איז געווען אנגעגרייט דארט אזוי, נעבן דעם טאפ איז געווען א אנדערע טאפ, דארט איז געווען עס׳ג, און ער איז זיך געגאנגען אליין נעמען דאס עסן, האט ער נישט געוואוסט קיין חילוק פון די טאפ און יענע טאפ, ער האט נישט געזעהן קיין חילוק, האט ער געגומען פון די אנדערע טאפ.

אינדערפרי קומט די רעביצין און זי זאגט, דו האסט גארנישט געגעסן נעכטן, זאגט ער וואס הייסט כ׳האב נישט געגעסן? כ׳האב יא געגעסן, זאגט זי, איך קוק און איך זעה אז ס׳איז איבער געבליבן די זופ מיט די פלייש, אלעס איז איבער געבליבן. האט ער פארציילט אז ער האט זיך אליינס געגומען דאס עסן, האט מען אזוי געכאפט אז דארט איז געווען נאך עפעס א טעפל און דארט איז געלעגן די עסיג און ער האט דאס געגעסן, זאגט ער, אז ער האט געגעסן, און ס׳איז אים געווען א חידוש, וויל געווענליך פלעגט צו זיין א שטיקל פלייש, און דא האט ער געזעהן אז ס׳איז נאר זופ אליין, ס׳איז אים געווען א חידוש, אביסל זויער׳לעך איז עס געווען - האט ער געזאגט - אבער ער האט נישט געוואוסט אז ס׳איז נישט קיין מאכל.

◆

כל הזכויות שמורות ©

דער ישמח משה האט געזאגט אז ער וועט ארויפקומען אויפן עולם העליון, און הגם אלע צדיקים פארגעסן פון די וועלט פונעם עולם השפל, ער וועט ארויפקומען אויפן עולם העליון ער וועט נישט פארגעסן, ער וועט אויספועלן די גאולה, און רבי מאיר פרעמישלאנער - פון אים שטאמט עס, ער האט דאך געזאגט וואס איז געווען אין הימל - ער האט געזאגט אז דער ישמח משה איז ארויף געקומען וען ער איז נסתלק געווארן, האט ער געזאגט אז ער גייט נישט אריין אין גן עדן ביז דער גואל צדק קומט נישט, האט דוד המלך אנגעהויבן צו שפילן מיט זיין פידל אזוי בנעימות, און דער ישמח משה האט געהערט און האט געפרעגט וואו זינגט מען? וואו איז דאס? און אזוי האט מען אים ממשיך געווען, אזוי האט מען אים אריין געשלעפט אין גן עדן, אזוי האט רבי מאיר'ל פרעמישלאנ'ער פארצוילט.[25]

וואר האט דען פארצוילט וואס איז געווען אין הימל...?, רבי מאיר'ל פלעג אזוי זאגן וואס ס'טוהט'זיך אין הימל.

אין סיגוט איז געווען איינער פון די כהנ'ישע משפחה ער האט נישט געהאט קיין קינדער, און ער איז געפארן קיין פרעמישלאן צו רבי מאיר'ל פרעמישלאנ'ער, און רבי מאיר'ל האט אים געפרעגט צי ער האט געקענט דעם ישמח משה, האט ער געזאגט אז יא, ער האט געקענט דעם ישמח משה, האט ער געזאגט, דו וועסט געהאלפן ווערן מיט א בן זכר, און דו וועסט א נאמען געבן 'משה שמחה', אזוי האט ער אים געזאגט, 'משה' זאלסטו א נאמען געבן נאכ'ן אלטן אוהעלער רב, אזוי האט ער אים גערופן 'דער אלטער אוהעל'ער רב, און 'שמחה' ווייל פאר מאיר'ל איז געווען א שמחה אז ער האט געזעהן א איד וואס האט געקענט דעם אוהעל'ער רב, במילא האט ער אים א נאמען געגעבן 'משה שמחה'.

◆

ס'איז געווען א איד ר' יוסף זרח פון מונקאטש וואס האט נישט געהאט קיין קינדער, און ער איז געפארן קיין פרעמישלאן צו רבי מאיר'ל פרעמישלאנ'ער, און רבי מאיר'ל האט אים געזאגט אז ער זאל פארן קיין אוהעל צום ישמח משה, אבער ער האט אים געזאגט, זאלסט זיך נישט אפשטעלן, ער האט אים געזאגט אן אינטערסאנטן לשון זאלסט פארן 'כציפרים עפות', עפעס אזא לשון האט ער געזאגט, זאלסט פארן און זיך נישט אפשטעלן, און ער איז אהיים געפארן פון פרעמישלאן צום פארן קיין אוהעל, און אויפן וועג אהיים איז ער אדורך געפארן מונקאטש, ער איז אדורך געפארן זיין שטאט, און ער האט געוואלט וויטער פארן קיין אוהעל, ס'איז שוין געווען דאנערשטאג, האט דאס ווייב געזאגט ער זאל בלייבן אויף שבת, און זונטאג וועט ער פארן, ס'איז שוין נישט אזוי ווייט פון מונקאטש קיין אוהעל, האט ער געפאלגט דאס ווייב און ער איז געבליבן אויף שבת, און ער איז געפארן זונטאג, איז ער אנגעקומען זונטאג נעבעך צו די לויה פונעם ישמח משה, און דער ישמח משה האט שבת געפרעגט עטליכע מאל, איז נישטא א איד וואס דארף א ישועה? דער ישמח משה האט געפרעגט שבת, ס'איז נישטא איינער וואס איז געקומען פאר א ישועה?. ער האט אים געזאגט ער זאל פארן אהן זיך אפשטעלן, ער האט נישט געפאלגט און איז געבליבן אויף שבת אינדערהיים, און ער האט פארשפעטיגט, האט ער שוין טאקע נישט געהאט קיין קינדער. דאס איז געווען ביי ר' יוסף זרח פון מונקאטש.[26]

◆

די וועלט זאגט אז רבי מאיר פרעמישלאנ'ער האט געזאגט אז מ'האט אים מכבד געווען מיט א דרשה, איך ווייס נישט קיין מקור,[27] אבער דאס מיט'ן פידל האט רבי מאיר'ל פרעמישלאנ'ער געזאגט פאר'ן קדושת יו"ט, אז דוד המלך האט אים אריין געשלעפט.

דער פעטער ז"ל האט אמאל געזאגט מיט דעם, האט ער געטייטשט 'בעבור דוד עבדיך אל תשב פני משיחך' ס'איז געדריקט די תורה.[28]

ס'איז דא א תורה אויף פסח וואס דער פעטער ז"ל האט געזאגט שבת חול המועד פסח, דעמאלטס האט ער פארצוילט דעם סיפור, אז ער האט עס געהערט פונעם טאטן דער קדושת יו"ט.[29]

---

25 עיין בקו' חידושי תורה (פרשת מטות מספר תשי"ג) שמרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל מביא סיפור זה, וז"ל: "ושמעתי מאבא מארי זלה"ה שהרה"ק רבי מאיר מפרימשלאן זלה"ה אמר שכך הוה, שבא לעולם העליון ולא רצה ליכנס לג"ע עד שתהי' הגאולה, ונעשה רעש גדול בפמליא של מעלה, והתחיל דוד המלך ע"ה לנגן בכינורו, עד ששאל ק"ו מהיכן בא זה הקול, ואמרו שיראו לו, וכך נמשך אחר נעימות הקול ונכנס לגן עדן בעולם הבא. ונפלא הדבר, שדהע"ה בעצמו, שהוא המלך המשיח וממתין על הגאולה, דייקא הוא עצמו עשה זאת, להכניס את הישמ"מ בכינורו לג"ע שלא יתעקש עוד על ביאת המשיח, כי שם בעולם העליון רואין התכלית האיך צריך להיות שהקב"ה ראה כן לטובה, ואנו אין רואין והוא למעלה מהשגתינו, ורק לעתיד אחר ביאת המשיח אז יבינו כל פליאות, אבל אותן שהם בעולם העליון בפמליא של מעלה כולם רואין איך צריך להעשות" עיי"ש באריכות.

ופע"א הסביר רבינו ז"ל דלכאורה האיך הלך הישמ"מ לג"ע אחר נעימת קול הכנור, הלא הבטיח שלא יכנס לגן עדן עד אשר יפעול את הגאולה שלימה, אלא אמר נראה לפרש עפ"י דברי הפרקי דרבי אליעזר (פרק ל"א), ר"ח בן דוסא אומר אותו האיל (איל של יצחק) לא יצא ממנו דבר לבטלה, ופורט והולך מה שנעשה עם עפרו וכו' גידין של איל אלו עשרה נבלים של כנור שהיה דוד מנגן בהם וכו', קרניו של איל, שמאלו שתקע בו בהר סיני שנאמר ויהי קול השופר וכו', וקרן של ימין עתיד לתקוע בו לעתיד לבא בקיבוץ של גליות, שנאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו'. עכ"פ חזינן שיש קשר גדול בין כנור של דוד לשופרו של משיח ששניהם ממקור אחד נובעים מאילו של יצחק, ובוודאי זקיני מרן הישמ"מ ז"ל בהגיעו לעולם העליון התחיל תיכף ומיד בתפלותיו והפצרותיו עבור הגאולה שלימה לביאת משיח, וכשמעו נעימות קול הכנור של דוד חשב בדעתו כי תפלתו עשתה רושם ופעל את הגאולה, שהרי קול נעימת הכנור יש לו קשר לשופרו של משיח שמקורן מקום אחד וע"כ נכנס להיכלו בגן עדן.

26 כ"ק מרן רבינו בעל דברי יואל ז"ל הזכיר סיפור זה ביומא דהילולא של מרן הגה"ק בעל ישמח משה ז"ל ליל שב"ק פ' מסעי שנת תשכ"ז, וסיים שאח"כ גמר ר' יוסף זרח בדעתו לבנות ביהמ"ד עם ספריו לשמו ולזכרו, והביע גודל התפעלותו מבית המדרש 'רבי יוסף זרח' ומהספרים הרבים שהיו מוכנים ומסודרים שם לתלמידי חכמים שישבו ולמדו שם, וסיים בלשון קדשו "איך בין אויך געווען אמאל אין דעם בית מדרש", ושיבח את הביהמ"ד שהיה מקום תורה.

27 שגור בפי העולם לומר נוסח אחר בשם הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן, שאמר בדרך קרוב להלצה אל יפלא בעיניכם כי הצדיק מאוהעל שותק בעולם העליון ולא פעל עוד הגאולה כי כבדו אותו בדרשה כבואו שמה ועוד משה עומד ומשמש בדרשה, אבל רבינו ז"ל אמר שהוא לא שמע מאבותיו זאת ואמר: אני שמעתי מפ"ק אאמו"ר שהי' מוחזק לאיש אמת, שסיפר בשם ר' מאיר מפרעמשילאן שהי' בעל רוה"ק אמיתי - וסיפר תמיד מהמתרחש בשמים כמו בארץ, והי' בקי בשבילי דרקיע - שהיש"מ לא רצה ליכנס למקומו לגן עדן, עד שהתחיל דוד המלך לנגן בכינורו ומחמת נעימות קול הניגון הלך אחרי הניגון עד שנכנס לגן עדן.

28 כן ביאר מרן רביה"ק ז"ל מ"ש בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך, דהרי דוד המלך ע"ה בעצמו עכב את ביאת הגואל ע"י שבכנורו משך את הישמח משה ז"ל אל מקומו בגן עדן, וזהו פי' בעבור דוד עבדך דהיינו הכנור של דוד, אל תשב פני משיחך שלא יעכב בזה את המתפללים עבור גאולתן של ישראל ומשתוקקים לקץ הגאולה במהרה בימינו אמן.

29 עי' בס' ליקוטי אורה לפסח (ח"ג מאמר שיר השירים את ד), וז"ל: וי"ל על פי הנודע מה שאמר א"ז זללה"ה הישמח משה כי הצדיקים בהיותם בגן עדן העליון אינם מרגישים צרות ישראל וגודל המבוכה שהמה סובלים בגלותם המר, ולפיכך אינם פועלים כל כך בעד גאולתם של ישראל, והוה שגירא בלישניה לומר, היות והשכינה היא בגלות לכן אנכי לא אכנס מתחילה לגן עדן עד אשר תהיה הגאולה. ועובדא הוה בא"ז הייטב לב זללה"ה שפעם אחת בהיותו משתטח על קברו של הישמח משה, שפך שיחתו המר ואמר מתוך בכיות נוראות, 'זקיני, הלא הבטחת כי לא תשכח, והנה זה כבר שנים רבות שאינך עוד בעולם, ועדיין אין רואים ואין שומעים מאומה'.

ומקובלני מכ"ק אבא מארי זללה"ה, כי הרה"ק הרבי ר' מאיר מפרימישלאן זי"ע אסברא מילתא, כי אמנם הרב מאוהעל בעלותו השמימה הכריז ואמר, 'כל עוד שלא תהיה הגאולה איני רוצה ליכנס לגן עדן, דהא שכינתא בגלותא ואני אשב בגן עדן, באותה שעה החל דוד המלך מגן עדן לשיר בכינורו, ומתוך רגש שאל לדעת מאין הקול יוצאת, אמרו לו

כל הזכויות שמורות ©

בכלל, דער ישמח משה האט געהאט א געוואלדיגע השתוקקות צו די גאולה, מ׳האט געזאגט אז יעדן טאג ווען ער האט זיך אראפ געלייגט האט ער אנגעגרייט מקלו ותרמילו אז טאמער דער גואל צדק קומט זאל ער זיין גרייט תיכף.[30]

◆

ולסיום ראוי להעתיק דרשת כ״ק מרן רבינו הגה״ק שליט״א בעת מעמד הנחת אבן הפנה בעיר איהעל, ביום א׳ פ׳ ויצא דהאי שתא:

מיר געפינען די וואך אין די סדרה, ויצא יעקב מבאר שבע. איז באקאנט ס׳שטייט פון מגלה עמוקות, ויצ״א יעקב מבאר שבע איז ראשי תיבות ו׳ירא י׳עקב צ׳ורת א׳, יעקב האט געזעהן א צורת אל״ף.

כ׳האב אינזין געהאט אזוי, מיט א מעשה, דער זיידע ז״ל דער ישמח משה זי״ע וואס איז מנוחתו כבוד דא, איז אמאל געווען אין בערעזאסאז, ס׳איז נישט צי ווייט פון דאנעט, און ער האט געוואלט אהיים קומען פון בערעזאסאז אהער קיין אוהעל, האבן די מענטשן וואס זיי וואוינען אין מונקאטש, ס׳איז געווען חסידישע אידן אין מונקאטש, האבן זיי געבעטן אז ער זאל בלייבן אויף שבת אין מונקאטש, אבער ער האט נישט געוואלט, מטעם אשר עמו האט ער געוואלט אהיים פארן, איז דאך געווען בעלי בתים וואס פארשטייען זיך אן עצה צו געבן, מ׳פארט דאך מיט א בעל עגלה, דער בעל עגלה האט געפירט א פערד און וואגן, ס׳איז נאכנישט געווען אפילו קיין באהן בימים ההם, האבן זיי אונטער געשמירט דעם בעל עגלה, אז ווען ער פארט פון בערעזאסאז זאל ער פארן אויפן וועג אהיים דורך מונקאטש, און אז ער וועט שוין אדורך פארן מונקאטש וועט מען אים שוין בעטן ער זאל בלייבן אויף שבת, עס וועט שוין גרינגער זיין אז ער זאל וועלן בלייבן.

און אזוי איז געווען, מ׳האט אים באצאלט און ער האט פאר קיינעם נישט פארציילט, און ער איז געפארן אזוי, איז געקומען ווען ער איז שוין געפארן אויפן וועג, האט זיך דער בעל עגלה איינגעדרייט אויפן וועג צו פארן קיין מונקאטש, און דער ישמח משה איז געזעצן אויפן וואגן מיט די קוטשען אזוי ווי מ׳איז געפארן בימים ההם, און ער האט געגעבן א שטעל אפ דעם בעל עגלה, און ער פרעגט אים, וואו פארסטו? און אז ער האט אים געפרעגט וואו ער פארט, האט ער מודה געווען אז ער פארט קיין מונקאטש, האט ער אים געזאגט כ׳האב דיך דאך געזאגט אז איך וויל אהיים פארן, האט דער בעל עגלה זיך געגעבן א דריי אויס, און ער האט געפרעגט, דער רבי זאל מיר מוחל זיין, פון וואו האט דער רבי געוואוסט אז איך פאר קיין מונקאטש, דער רבי קען דאך נישט די וועגן, ער האט נישט געקענט די וועגן דארט, און ס׳איז קיין סיינ״ס – קיין טעוועלעך אויך נישט געווען, איז פון וואו האט דער רבי באמערקט אז ער פארט קיין מונקאטש.

האט אים דער ישמח משה געענטפערט, אז דער רבי פון לובלין איז אמאל געפארן אונטערוועגנס, און ס׳איז אויך געווען דעמאלטס עפעס א פלאץ וואו מ׳האט אויך געבעטן אז ער זאל אנקומען אין א שטאט, און ער האט נישט געהאט קיין חשק, און זיי האבן באצאלן פארן בעל עגלה, אז ער זאל אים ברענגען, און ווען ער איז געפארן האט זיך דער בעל עגלה איינגעדרייט אזוי און ער איז געפארן אזוי וויי מ׳האט אים אונטער געשמירט, און דער רבי פון לובלין האט אים געגעבן א פרעג, וואו פארסטו?, האט ער מודה געווען וואס מ׳האט געטוהן מיט אים. אבער ער האט געפרעגט דעם רבין פון לובלין, פון וואו האט דער רבי געזעהן וואו ער פארט. האט דער רבי פון לובלין געענטפערט, ווען ער פארט זעהט ער פארנט די צורת שם הוי״ה, און ביי א פרשת דרכים זעהט ער וואו דער שם הוי״ה דרייט זיך איין צו פארן דעמאלטס ווייסט ער אז מ׳פארט גוט, ער האט געזעהן אז ער פארט די אנדערע וועג, האט ער פארשטאנען אז ער פארט ערגעץ אנדערש. אזוי האט דער ישמח משה געענטפערט מיט די מעשה.

יעקב אבינו איז ארויס געגאנגען פון באר שבע וילך חרנה, ער איז געגאנגען קיין חרן, ער איז געגאנגען א וועג, ער האט נישט געקענט די וועגן, ער האט נישט געוואוסט וואו צו גיין, אבער ער האט געוואוסט וואו צו גיין, ער האט נישט געבלאזשעט, ער האט געוואוסט ווי אזוי צו גיין, שטייט אין ספרים, א׳ א׳ איז צוזאם געשטעלט פון א ו׳, און א י׳ פון אויבן, און א י׳ פון אונטן. צוויי יודי״ן מיט א ו׳, דאס איז בגימטריא כ״ו, ס׳איז בגימטריא שם הוי״ה. ויצא יעקב מבאר שבע, איז ו׳ירא י׳עקב צ׳ורת א׳, ער האט געזעהן דעם צורת א׳ דאס איז דער שם הוי״ה. ער האט געזעהן דעם צורת אל״ף ווי אזוי ס׳איז צוזאם געשטעלט, וילך חרנה, איז ער גענאנגען קיין חרן, ער האט זיך אין ערגעץ נישט פארבלאזשעט, ער האט געוואוסט פונקטליך ווי אזוי צו גיין.

◆

כ׳האב נאך געקלערט אזוי, ו׳ירא י׳עקב צ׳ורת א׳לף. שטייט אין אור זרוע, דער א׳ במילואו איז א׳ל״ף׳ דאס איז די אותיות פון א׳. בא״ת ב״ש איז פון די א׳ וועט א ת׳, פון די ל׳ וועט א כ׳, און פון די פ׳ וועט א ו׳, דאס איז תכ״ו, והם תכ״ו לרגליך, וואס די גמרא דרש׳נט אין בבא בתרא דף ח׳, אלו תלמידי חכמים שמכתתים רגליהם מעיר לעיר. אל״ף ווייזט אויף לימוד התורה, אזוי שטייט אין ספרים, אלף ווייזט אויף לערנען, דורך דעם וואס מ׳איז מכתתים רגליהם ממקום למקום צו די

בוא אתנו ונראה אותך מקום הקול, ולרוב נעימת ערבית קול הכינור, נמשך אחריה ונכנס לגן עדן בבלי דעת.

30 ידוע ומפורסם גודל תקותו של מרן הישמח משה זי״ע לביאת משיח צדקינו, לא הסיח דעתו הקדושה רגע כמימרא לקוות לביאת הגואל ועד עת זקנה הי׳ ברור אצלו שיחיה ויגיע לזמן ביאת משיח צדקינו, וזה לשון קדשו של רביה״ק זי״ע בהקדמתו על ספה״ק ויואל משה: וטעם השני (למה נקרא שמו ויואל משה) כי בשם זה מוזכר שמי הדל בצירוף שמו הקדוש של ק״ז הישמח משה זלה״ה, אשר מסר נפשו כל ימיו על הגאולה, עכ״ד.

וע׳ בס׳ תהלה למשה, וז״ל: וכגודל תקותו [של מרן הישמח משה] על ביאת משיח צדקינו כך גודל יגונו על חורבן ביהמ״ק, וכמעט בכל דרשותיו לא החסיר מלילל על גלות השכינה. צדיקי הדור אמרו עליו כי הוא ניצוץ ירמי׳ הנביא, וי״א שאמר הוא בעצמו אל יפלא בעיניכם גודל אבלי ותוגי על חורבן ביהמ״ק כי אני הגבר ראיתי עני עמי השי״ת ירחם ויזכני לראות בבנינו כשם שראיתי בחורבנו על כן לא אוכל לשכוח אף רגע ואקוה לה׳ יום יום.

וזל״ק של רביה״ק זי״ע בספרו הק׳ ויואל משה (בהקדמה): ואמר [מרן הישמח משה] כי בעבור זה הוא מוסר נפשו על הגאולה יותר משאר צדיקים כי אינו דומה שמיעה לראיה, וכולם שמעו על החורבן אבל הוא ז״ל ראה אותו זמן במו עיניו כי הי׳ באותו זמן וכל הנעשה אז עומד לנגד עיניו עכ״ל. ועיין בדברי יואל (פ׳ במדבר עמ׳ פ״ו) וזל״ק: ידוע מה שאמר ק״ז הישמח משה זלה״ה על עצמו שהיה שלשה פעמים בגלגול בעולם הזה וכו׳, ובפעם השני היה בזמן חורבן בית ראשון, ואמר על עצמו אני הגבר ראה עני וגו׳, ואינו דומה שמיעה לראיה, שראה בעצמו את החורבן, כן שמעתי מכ״ק אבא מארי זלה״ה. ושמעתי מפי מגידי אמת שאמר שהוא הי׳ בעצמו ירמיהו הנביא, אבל זאת לא שמעתי מפי אאמו״ר זלה״ה. עכ״ל. - ופע״א תחת אחד השיחים סיפר רבינו ז״ל שפ״א הי׳ הרה״ק רבי אייזיקל מקאמארנא ז״ל באוהעל על שבת, וכידבו מרן הייטב לב זי״ע לומר תורה, ולא רצה לומר ד״ת באתרא דמרן הישי״מ, באמרו שהישי״מ הי׳ לו נשמת ירמי׳ הנביא, ובירמי׳ אמרו חז״ל (מגילה י״ד:) ובמקום ירמי׳ היכי מתנבא עיי״ש.

וע׳ עוד מש״כ בס׳ תהלה למשה, כי כאשר באו ימי בין המצרים גדל אבלו, ותוגת לבבו הי׳ ניכר על תואר פניו וכו׳, ומדרכו הי׳ ללכת גם בימי החול בשטריימעל וההבדל בין ימות החול לשבת הי׳ שבשב״ק הי׳ הסאמעט מעל השטריימעל לבן ובימות החול הי׳ הסאמעט שחור, אבל בימי בין המצרים הי׳ לבוש בימות החול בכובע הוט, כאשר קראו אותו לעלות לתורה ביום תשעה באב בא מחדרו כפוף כאגמון ראשו ואם כי הי׳ בעל תואר וצורת פניו הקדושים הי׳ מצהירים וכו׳ הי׳ אז פניו משונה חשך משחור וכו׳ נפל אימתה ופחד על כל רואי קלסתר פניו, והי׳ שתי עיניו שופכות נחלי דמעה, וכאשר עלה לתורה הי׳ בוכה ומתאונן כמי שמתו מוטל לפניו, וכאשר קרא ההפטרה הרים קול בכייתו עד שכל לבב נמס ימס כמים.

כל הזכויות שמורות ©

ישיבה, צו לערנען תורה, דאס ווייזט א א', אל"ף איז תכ"ו, והם תכו לרגליך, צו גיין לערנען. האב איך געקלערט, יעקב אבינו איז ויצא יעקב מבאר שבע, ער איז געגאנגען לבית מדרשינו של שם ועבר, עוסק צו זיין בתורה, און דאס ווייזט א אל"ף, וירא יעקב צורת א'לף, והם תכ"ו לרגליך, תלמידי חכמים שמכתתים רגליהם צו א מקום תורה.

כ'האב געקלערט אזוי, דא אין אוהעל, אונז קומען מיר יעצט פון סיגוט וואו אונז זענען מיר געווען אויף שבת, יעצט זענען מיר דא אין אוהעל, אונז זענען מיר געווען אויף שבת אין סיגוט א מקום שהתפללו בו אבותי, און יעצט קומען מיר דא קיין אוהעל, אויף מקום שהתפללו בו אבותי. ס'איז נישטא קיין אידן נישט אין סיגוט און נישט אין אוהעל, מ'האט געמאכט א ביהמ"ד אין סיגוט, און יעצט לייגט מען אן "אבן הפינה" פאר א ביהמ"ד מיט א מקוה, א בנין מפואר דא אין אוהעל, שטעלט זיך די פראגע, פאר וועמען מאכט מען א ביהמ"ד? פאר וועמען בויעט מען א מקוה?, נישט אין סיגוט איז דא תושבים וואס דארפן דאס, און נישט אין אוהעל איז דא ווער עס דארף, ווער דארף עס האבן דארט? די אידן וואס זיי פארן ארום, די עוברי דרכים וואס זיי קומען מתפלל זיין אויפן ציון אין סיגוט, און די וואס זיי קומען מתפלל זיין יעצט דא אין אוהעל, זיי קומען מתפלל זיין דא אויפן ציון פון זיידן ז"ל דער ישמח משה. אלו תלמידי חכמים שמכתתים רגליהם מעיר לעיר, זיי פארן ארום מעיר לעיר, און מ'דארף א מקום מנוחה, א איד אז ער קומט דארף ער א ביהמ"ד, אז ער וויל גיין אויף א קבר פון א צדיק. גיין אויף א קבר פון א צדיק און נישט גיין אין מקוה? דאס איז נישט..., א חסידישער איד גייט נישט אויף א קבר פון צדיק סתם אזוי, ער שטעלט זיך נישט דאוועגען אפילו סתם א טאג אן א מקוה, אבער גיין אויף א קבר פון א צדיק און נישט געגאנגען אין מקוה, דאס פעלט...

אידן וואס ווילן קומען אויף קברי צדיקים דארפן א ביהמ"ד וואו מ'קען אריין קומען דאוועגען, און א מקוה וואו זיך צו גיין מטהר זיין פאר וועמען מ'גייט אריין צו א צדיק. איז דער אל"ף איז דאך אותיות תכ"ו, ווי די גמרא זאגט אין בבא בתרא אלו תלמידי חכמים שמכתתים רגליהם מעיר לעיר, זיי פארן מעיר לעיר, וועמ'פארט אויף קברי צדיקים, דארפן זיי האבן א מקום מנוחה פאר תורה און תפילה. בפרט אייניקלעך פונעם זיידן ז"ל דער ישמח משה וואס זיי קומען אהער, זענען אוודאי מכיר טובה פאר די וואס זיי טוהען אז מ'זאל קענען קומען אהער מיט הרחבת הדעת, מ'וויסט אז מ'קען גיין אין מקוה מ'קען זיך צוגרייטן געהעריג פאר וועמען מ'גייט צום ציון.

דער זיידע ז"ל אין עצי חיים פרשת תרומה, טייטשט ער 'וזרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף', טייטשט ער אזוי, די גמרא זאגט אין מסכת יומא דף ל"א, עד שלא שקעה שמשו של צדיק זה, איידער ס'איז אונטער געגאנגען די זון פון איין צדיק, זרחו שמשו של צדיק זה, האט אויפגעשיינט די זון פון א צווייטן צדיק. און די גמרא זאגט אין בבא מציעא דף פ"ה, אז אליהו האט געזאגט אז ער איז פארנומען מיט די אבות הקדושים מיט אברהם יצחק ויעקב, אדאוקימנא לאברהם ומצלי, ער דארף עקסטער אויפשטעלן אברהם אבינו זאל מתפלל זיין, נאכדעם דארף ער עקסטער מסדר זיין יצחק אבינו זאל מתפלל זיין, נאכדעם עקסטער יעקב אבינו זאל מתפלל זיין, זעהט מען פון די גמרא, אברהם יצחק ויעקב לאחר פטירתם מן העולם זענען זיי מתפלל, וואו דאוועגען זיי? דער זיידע ז"ל אין עצי חיים זאגט דארט אז ס'איז זיך מסתבר אז זיי קומען דאוועגען אויף דעם מקום וואו זיי האבן געדאוועגט בחיים חיותם, דארט קומען זיי מתפלל זיין לאחר פטירתם. טייטשט ער וזרח השמש ובא השמש, 'וזרח השמש' איז טייטש די זון שיינט אויף ווען דער צדיק וועלט געבוירן, 'ובא השמש' איז דער פשט ווען דער צדיק וועלט נפטר, ווען ער געזעגנט זיך פון דעם עולם, איז 'ובא השמש' נאך ווען ער וועלט נפטר איז קומט ער 'אל מקומו שואף', קומט ער צוריק מתפלל זיין דארט אויף דעם פלאץ וואו ער האט געדאוועגט בחיים חיותו, דארט קומט ער דאוועגען.

האב איך אינזין געהאט אזוי, ביי יעקב אבינו שטייט ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש, רש"י זאגט, ויפגע במקום איז א לשון תפילה, רש"י זאגט יעקב אבינו איז אדורך געגאנגען דעם הר המוריה, איז ער צוריק געגאנגען, ער האט געזאגט אפשר שעברתי במקום שהתפללו בו אבותי, יעקב אבינו האט געזאגט אפשר בין איך אדורך געגאנגען די מקום שהתפללו בו אבותי, מיינט מען נישט מקום שהתפללו בו אבותי בימים ההם וען זיי זענען געווען בחיים חיותם, נאר אפשר שעברתי במקום שהתפללו אבותי, וואו זיי דאוועגען יעצט, דארטן אויפן הר המוריה דאוועגען מיינע אבות, ויפגע במקום כי בא השמש, איז טייטש כי בא השמש, ווייל די צדיקים קומען צוריק, ויפגע במקום ער האט דארט געדאוועגט, ווייל כי בא השמש, דארט קומט דאך אן השמש, דער צדיק ווערט דאך אנגערופן שמש, כי בא השמש דארט קומט ער אראפ ממרומים דארטן מתפלל זיין. איז אז אברהם און יצחק קומען אראפ דא, האט יעקב אבינו געזאגט איך ווייל אויך אהין גיין דאוועגען וויייל מיינע אבות דאוועגען דא, היינט צוטאג דאוועגען זיי דא.

האב איך געזאגט, אונז קומען מיר דאך פון סיגוט וואו מ'האט מחנך געווען א ביהמ"ד אויף דעם מקום שהתפללו בו אבותי, יעצט זענען מיר דא אין אוהעל וואו מ'גייט בויען א ביהמ"ד אויף א מקום שהתפללו בו אבותי, דער זיידע ז"ל דער ישמח משה האט געוואוינט דא אין אוהעל יארן לאנג, ער האט געוואוינט דא בערך פון תקס"ח ביז צו זיין הסתלקות אום תר"א, דאס איז א חשבון פון דריי און דרייסיג יאר וואס ער האט דא געוואוינט, האט ער דא געפירט זיין עבודת הקודש און דא האט ער געדאוונט. במילא קומט ער צוריק דא אהער.

אז דער זיידע ז"ל איז געקומען פון עולם העליון דא קיין אוהעל לאחר פטירתו, דאס איז א דבר ידוע, דער זיידע ז"ל דער ייטב לב איז אמאל געווען דא אין אוהעל אויף די יארצייט, ער איז ארויס געגאנגען פון ציון, איז ער געפארן אזוי מיט א קוטשען אזוי ווי מ'איז געפארן, ער האט זיך אריין געזעצט אין א קוטשען, און ער האט געהאט א יונגערער ברודער ער האט געהייסן רבי נחום הערש, און דער ברודער איז אריין געקומען אינעם זעלבן קוטשען, אינעם זעלבן וואגן, און ער האט אים גארנישט נישט געזאגט, ער האט אים נישט געגעבן קיין שלום עליכם, און ער האט געהאט דרך ארץ ער האט זיך נישט אראפ געזעצט, אז ער האט אים נישט געהייסן זיצן האט ער זיך נישט אראפ געזעצט, און אזוי איז ער געפארן א שטיק צייט אזוי צו די אכסניא, ביז אויף איינמאל האט ער אים געזעהן, ער האט זיך אזוי ווי אויפגעכאפט פון חלום, און ער האט געזעהן דעם ברודער שטייט, האט ער איז געזאגט, שלום עליכם, פארוואס זעצטו זיך נישט אראפ? האט ער אים געזאגט, האסט מיר נישט געהייסן זיצן האב איך זיך נישט אראפ געזעצט, האט ער זיך אזוי אנטשולדיגט, ער האט אים געזאגט, אנטשולדיגט, כ'האב דיך נישט באמערקט. האט ער געזאגט, וואס הייסט האסט מיך נישט באמערקט?, איך שטיי דא נעבן דיר און האסט מיך נישט געזעהן? האט ער געזאגט, איך זאג דיר דעם אמת, דער זיידע איז געווען דא, במילא אז דער זיידע איז געווען דא, האב איך דיך נישט באמערקט, כ'האב דיר נישט געזעהן.

און ס'איז דא א מעשה, דער ייטב לב איז געווען דא אין אוהעל, נאכ'ן ישמח משה, האט ער אמאל זיך פארזוימט אריין צו קומען צום טיש, און מ'איז געשטאנען און געווארט ער קומט נישט אריין צום

כל הזכויות שמורות ©

טיש, בקיצור האט מען געזוכט איינער א זקן א איש נכבד זאל גיין זעהן פארוואס ער קומט נישט אריין צום טיש, איז ער געגאנגען, ער האט זיך געטרויעט, און ער האט געעפנט די טיהר פון צימער פונעם ייטב לב, און ער האט געגעבן א ציטער אויף, דער רבי איז דא!, ער האט געזעהן דעם ישמח משה אין צימער פון ייטב לב, ער איז א בעל בית געווען, ער האט געגעבן א ציטער אויף, דער רבי איז דא!, איז ער שוין נישט אריין געגאנגען, ער האט שוין פארשטאנען פארוואס ער האלט זיך אויף.

נאכדעם איז דא א צווייטע מעשה, מיטן קול ארי׳ איז אויך דא א מעשה, דער ישמח משה איז געקומען דא אהער אויף דעם מקום, פונעם עולם העליון איז ער געקומען דא אהער. קומט ער אוודאי לאחר פטירתו, אז ס׳וועט זיין א פלאץ וואו אידן וועלן קומען דאוועגען, וועט ער אויך קומען דאוועגען דא.

דער זיידע ז״ל דער ייטב לב האט זיך געפירט, נאך ווען ער איז אוועק פון אוהעל, איז ער יעדעס יאר געקומען צו פארן אויף די יארצייט, און ער איז געווען אויף א שבת דא, א שבת פאר די יארצייט איז ער געווען דא אין אוהעל, און אזוי האט זיך געפירט דער זיידע ז״ל דער קדושת יו״ט, יעדעס יאר פאר די יארצייט, ער איז געקומען צו פארן אויף די יארצייט, און דער זיידע ז״ל דער עצי חיים, איז אלעמאל יעדעס יאר געקומען, חוץ ווען ס׳איז געווען די קריג מ׳האט נישט געקענט קומען, אבער אזוי איז ער יעדעס יאר געקומען אויף די יארצייט, דער פעטער ז״ל איז אויך געקומען פון סאטמאר, אלע זענען געווען דא יעדעס יאר, ווען ס׳איז נאר מעגליך געווען צו קומען, האט מען נישט פארפעלט צו קומען אויף די יארצייט, און מ׳איז געווען דא אויף שבת.

און מ׳דארף דערמאנען אויך דא איז געווען דער אוהעלער רב רבי משה יוסף, דעם זיידן ז״ל דער קדושת יו״ט א יונגערער ברודער איז געווען דא רב, ער איז געווען א געוואלדיגער צדיק, א גרויסער געוואלדיגער גאון, א מושלם בכל המעלות. די אלע האבן געדאוועגט דא, במילא קומען אלע אראפ, דער מקום האט קונה געווען א געוואלדיגע קדושה, און זיי קומען אהער דא אויף דעם מקום.

אז מ׳רעדט פון צדיקים וועט ס׳איז אלץ געווען דא אין דעם שטאט וועט ס׳איז דא אנגעקומען. ס׳איז דא א מעשה אז דער זיידע ז״ל דער ישמח משה האט אמאל געזאגט ביי די הקפות, ס׳איז געווען ביי די פערטע הקפה, האט ער געזאגט, ״ברוך הבא משה רבינו״, און ער האט זיך געמומען רעדן צו משה רבינו, ער האט געזאגט, ״משה רבינו, דו קענסט עדות זאגן אויף מיר, אז איך האב נישט עובר געווען אויף דיין תורה כקוצו של יו״ד״, האט ער זיך געבעטן צו משה רבינו, ״פארוואס קומט זיך מיר אזא בושה, אז איך זאל נישט זוכה זיין בחיים חייתי צו זעהן די גאולה שלימה, פארוואס קומט זיך מיר דאס אזאנס״, אזוי האט ער גערעדט צו משה רבינו, דאס איז זייער א שיינע מעשה, ס׳איז אן אמת׳ע מעשה און זייער א שיינע מעשה.

אבער כ׳וויל ארויס ברענגען דא אסאך א טיפערע זאך, וועט איז געווען דא אין אוהעל? משה רבינו!, משה רבינו איז געווען דא אין אוהעל, מ׳קען זיך דאס פארשטעלן וואס דאס מיינט, משה רבינו איז געווען דא אין אוהעל, דער שטאט האט געהאט א זכיה מארח צו זיין משה רבינו, משה קיבל תורה מסיני איז געווען דא אין אוהעל.

ס׳איז באקאנט דער זיידע ז״ל דער ישמח משה, ווען ער האט נאך געוואוינט אין שינאווא, האט ער געדאוועגט אויף א פלאץ און ער האט געפילט עפעס א געוואלדיגע קדושה אויף דעם פלאץ, איז ער געגאנגען פרעגן וואס איז דא?, וואס איז געווען דא? האט מען נישט געוואוסט וואס איז געווען, ביז מ׳האט געכאפט, מ׳איז נאכגעגאנגען, אז אויף דעם פלאץ איז יארן בעפאר געווען דער רבי ר׳ אלימלך און ער האט דארט געדאוועגט א מנחה, און אויף דעם פלאץ איז עס געווען, האט ער דאס מרגיש געווען, דער ישמח משה האט מרגיש געווען א קדושה וויל דער רבי ר׳ אלימלך איז דארט געשטאנען, אז דער הייליגער רבי ר׳ אלימלך איז דארט געשטאנען, האט דאס פלאץ א קדושה.

דא איז משה רבינו געווען, מי לנו גדול ממשה, משה רבינו איז געווען דא, ס׳איז א געוואלדיגע זאך, אידן ווילן קומען אויף א שטאט און אויף א פלאץ וואו משה רבינו איז געווען, כמדומה לי אז ס׳איז נישטא נאך א פלאץ וואו מ׳קען זאגן אז משה רבינו איז דארט געווען.

נו, אז מ׳בויעט א ביהמ״ד וואו ס׳וועט זיין חסידישע אידן וואס וועלן קומען דאוועגען, מ׳בויעט א מקוה, אידן וועלן זיך קענען מטהר זיין, ווי קען מען אריין גיין אין א שטאט וואו משה רבינו איז געווען און נישט גיין אין מקוה?, ווי קען דאס זיין אזוי? איז בויעט מען דא א ביהמ״ד מיט א מקוה, און זכותם פון די אלע וואס מ׳האט אויסגערעכנט דא איז יגן עלינו. בפרט דער זכות פון זיידן ז״ל דער ישמח משה זאל מגין זיין אויף די אלע עוסקים, איך פארשטיי אז כדי אויפצובויען א ביהמ״ד וועלן אידן געבן געלט, מ׳זעהט מ׳קומט דאך פון סיגוט, מ׳האט אויפגעבויעט א ביהמ״ד מפואר און אידן האבן זיך געלאזט קאסטן אסאך געלט, אידן וועלן זיך לאזן קאסטן יעצט אויפצובויען אין אוהעל אויך, דארף מען דערמאנען לשבח דעם כה״ן שדעתו יפה, א חשוב׳ן עסקן בנן של קדושים ר׳ אברהם יהושע [גלאנץ], וואס ער האט געקויפט א פלאץ אויפצובויען א ביהמ״ד און א מקוה, זאל ער געבענטשט ווערן מיט אלעם גוטן כל מילי דמיטב.

דער זיידע ז״ל דער ישמח משה האט געהאט א געוואלדיגע כיסופין צו די גאולה, וועט ס׳וויסט, דער טאטע ז״ל איז אמאל געווען דא אין אוהעל, איז ער געזעצן דא און איידער ער איז ארויף געגאנגען צום ציון איז ער אזוי געשטאנען און ער האט געערעדט, האט ער געזאגט, איך גיי ארויף צום ציון פון זיידן, דער ישמח משה האט געהאט אזא כיסופין צו די גאולה, און איך קוק מיך אן, אונז האבן מיר אויך א כיסופין צו די גאולה?, כאטש אז וועט ס׳האט געקענט דעם טאטן ז״ל אז ער איז געווען שטארק פארקאכט, ס׳איז ביי אים געווען אזא מין כיסופין צו די גאולה צו ביאת המשיח. אונז קוקן מיר זיך אן דא, אונז גייען מיר אויפן ציון פונעם ישמח משה, אונז האבן מיר א אמת׳דיגע כיסופין?, לעתיד וועט מען פרעגן ציפית לישועה, איינס פון די שאלות וואס מ׳פרעגט, האסט געהאפט צו די ישועה, מ׳וועט אונז אלע פרעגן ציפית לישועה, וואס וועט מען ענטפערן? ציפית לישועה?, האסט געהאפט צו די ישועה?, אמת׳דיג געהאפט, צי נאר געזאגט אזוי מן השפה ולחוץ. ס׳פעלט אביסל די כיסופין לגאולה, ווייל מ׳איז אביסל מגושם, אז מ׳איז אביסל מגושם דעמאלטס פילט מען נישט קיין השתוקקות צו די גאולה.

דער אויבערשטער זאל אונז העלפן, מ׳זאל זיך אביסל אפשאקלען אביסל פונעם גשמיות, וועט מען האבן מער געהויבנקייט, וועט מען מרגיש זיין אז מ׳איז אין גלות, און אז שכינתא בגלותא, און מ׳וועט מרגיש זיין אז ס׳איז דא אזא מין זאך ווי ציפית לישועה, אחכה לו בכל יום שיבא, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל קענען צוקומען צו עבודת ה׳ עוסק זיין בתורה בשמחה ונחת מיט הרחבת הדעת, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן אז מ׳וועט זוכה זיין טאקע צו די ישועה שלימה בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

זכותו הגדול
יגן עלינו ועל כל
ישראל אמן

כל הזכויות שמורות ©